

Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Annat socialt nedbrytande beteende, vad innebär det?

En kritisk diskursanalys av domar om tvångsvård enligt 3 § LVU.

Other socially destructive behavior, what does it mean?

A critical discourse analysis of judgments regarding compulsory care according to 3 § Care of Young Persons Act (LVU)

Noora Ahjokivi, Sandra Söderberg
Examensarbete i socialt arbete, 15 hp
SOC 63, VT20
Kandidatexamen
Handledare: Anders Kassman
Examinator: Johanna Schiratzki

Innehållsförteckning

1 Inledning	7
1.1 Problemformulering	7
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställning	8
1.4 Relevans för socialt arbete	8
2 Bakgrund	10
2.1 Barnvårdens framväxt	10
2.2 LVU	10
2.3 Proposition och vägledande avgöranden	12
2.3.2 Proposition	12
2.3.3 Vägledande avgöranden	12
2.3.4 LVU:s framtid	13
2.4 Normer och normbrytande beteende	13
2.5 Barnets bästa	14
3 Tidigare forskning	16
3.1 Tidigare svensk forskning	16
3.1.2 Socialarbetares perspektiv på tvångsvård	16
3.1.3 Socialtjänsten i rätten och ett annat perspektiv på socialt nedbrytande beteende	17
3.1.4 Liberala och konservativa moraliska beskrivningar av annat socialt nedbrytande beteende	18
3.2 Tidigare internationell forskning	19
4 Teori	22
4.1 Socialkonstruktionism	22
4.2 Diskursanalys	23
4.3 Diskursteori	24
4.4 Maktteori	25
5 Metod	28
5.1 Kritisk diskursanalys (CDA)	28
5.2 Material	29
5.3 Urval	30
5.4 Analysverktyg	30
5.4.2 Kodning	30
5.4.3 Modalitet	31
5.4.4 Interdiskursivitet och intertextualitet	31
5.5 Faircloughs tredimensionella modell	32

5.6 Kritisk metoddiskussion	33
5.6.2 Validitet och reliabilitet	34
5.7 Förförståelse	35
5.8 Forskningsetiska principer	35
6 Resultat och analys	37
6.1 Textdimensionen	37
6.1.2 Det rebelliska beteendet	37
6.1.3 Det farliga beteendet	41
6.1.4 Beskrivning av utsatthet	44
6.1.5 Det vardagliga normbrytande beteendet	48
6.2 Den diskursiva praktiken	49
6.3 Den sociala praktiken	49
7 Sammanfattande analys och slutsatser	51
8 Avslutande diskussion	54
8.1 Förslag för framtida studier	57
9 Referenser	58

Sammanfattning

År 2018 fick cirka 8 900 barn och ungdomar vård med stöd av tvångsvårdslagstiftningen Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Ett av rekvisitet detta baseras på är det så kallade *socialt nedbrytande beteendet*, ett rekvisit öppet för tolkning. Syftet med vår studie var att undersöka begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* för att se vilka beteenden, handlingar och egenskaper som tillskrivs ungdomen av socialnämnden när de ansöker om vård enligt 3 § LVU i förvaltningsrätten. Vårt urval innefattade ungdomar under 18 år där socialnämnderna ansöker om vård på grund av ett *annat socialt nedbrytande beteende*, det empiriska materialet bestod av 40 domar från Förvaltningsrätten i Stockholm. Studien utgick från en kvalitativ kritisk diskursanalys och har bearbetats med hjälp av ett antal diskursanalytiska verktyg. Med hjälp av Faircloughs tredimensionella modell sattes studiens resultat i ett bredare perspektiv. Vårt resultat visade att fyra teman lyfts fram i domarna, vi valde att kalla dessa för *det rebelliska beteendet*, *det farliga beteendet*, *beskrivning av utsatthet* och *det vardagliga normbrytande beteendet*. Socialnämnderna lyfter handlingar som ungdomen begått, beteenden samt egenskaper som den unge besitter som grund för vård. Resultatet visade att det socialt nedbrytande beteendet inte kan kokas ner till en specifik handling eller ett beteende, utan att en sammantagen bedömning behövs i varje enskilt fall. Diskursen kring ungdomars normbrytande beteende styrs till stor del av vuxna och diskuteras flitigt i media, politik och i övriga samhället. Den röst som hörs minst i diskussionen är ungdomarna själva.

Nyckelord: Tvångsvård, Normbrytande beteende, Ungdomar, Förvaltningsrätten, Diskurs

Abstract

Title: Other socially destructive behavior, what does it mean? - A critical discourse analysis of judgments regarding compulsory care according to 3 § Care of Young Persons Act (LVU).

In 2018 around 8 900 children and youth were placed in compulsory care under the Care of Young Persons Act (LVU). One of the prerequisites of the compulsory law is the expression *other socially destructive behavior*, a prerequisite open for interpretation. This study aims to examine the expression *other socially destructive behavior* to see what behavior, actions and characteristics is ascribed the youth when the social welfare committee apply for compulsory care under 3 § of the Swedish Care of Young Persons Act (LVU) at the Administrative court. Our selection contained 40 judgments from the Administrative court in Stockholm, regarding youth under the age of 18 and was selected due to its relevance, the socially destructive behavior being described as the issue at hand. Our study was based on a qualitative critical discourse analysis with the help of Fairclough's three dimensional model. Our results showed four different categories labelled as socially destructive behavior. We named these categories *the rebellious behavior*, *the dangerous behavior*, *descriptions of vulnerability* and *the everyday norm breaking behavior*. The social welfare committee describes actions performed by the young persons, mixed with behavioral issues and descriptions of the individuals personality. However, the *socially destructive behavior* cannot be regarded as a single behavior or action, it is a combination of the above where an assesment is made in each individual case. The discourse regarding youths norm breaking behavior is generally controlled by adults, it is intensively discussed in media, politics and the society. The voice that seems to be missing is the one of the youth themselves.

Key words: Compulsory care, Norm-breaking behavior, Youth, Administrative court, Discourse

Tack till

Vi vill rikta ett stort tack till alla som hjälpt och varit till stöd för oss under denna process. Speciellt tack till Amanda Sundberg, vår vän och klasskamrat som varit bollplank och synat uppsatsen i sömmarna. Stort tack till Anna Carlstedt på Stockholms Universitet som mitt i processen bekräftade och stärkte oss i att vi var rätt ute när vi kände oss vilsna i det vi gjorde. Tack till vår handledare Anders Kassman.

Slutligen vill vi tacka varandra för ett fantastiskt samarbete! Trots en pandemi, en månad av borttappat arbete, vi behövde lära oss vad en diskursanalys ens ÄR tillsammans med den vanliga stressen som uppsatsskrivandet innebär så fixade vi det! Stressnivån var stundvis hög men skratten var alltid högre.

1 Inledning

“Våra dagars ungdom uppträder ohövligt, föraktar auktoriteter, har ingen respekt för äldre människor och pratar när den borde arbeta. De säger emot sina föräldrar, skryter på bjudningar, glufsar i sig maten och tyranniserar sina lärare.”

Citatet ovan påstås komma från filosofen Sokrates som levde cirka 400 f. Kr. (Thorsson, 2014, 12 januari). Redan då talade man om ungdomar, deras brist på respekt för auktoriteter och opassande beteenden. Ungdomstiden ses som en period i livet då många begår normbrytande handlingar, det är en tid då man utvecklar sin identitet och försöker skapa grund för vuxenlivet (Steinberg & Morris, 2001). Visst normbrytande beteende går att acceptera i samhället. Det är vid risk för ungdomens hälsa och utveckling som samhället ska kliva in och försöka förhindra en skadlig utveckling (Socialstyrelsen, 2020). Detta för att undvika att det normbrytande beteendet blir något som består och att människor utvecklar varaktiga sociala problem. I Sverige görs det bland annat med hjälp av *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga* (LVU). Under 2018 fick cirka 8 900 barn och unga vård enligt lagen (Socialstyrelsen, 2019). Ett av rekvisiten som kan ligga till grund för tvångsvård är *annat socialt nedbrytande beteende* vilket regleras i 3 § LVU. Men vad innebär det? Vad är ett *socialt nedbrytande beteende*?

Sahlin (2013) beskriver att det endast är intressant att undersöka hur problem konstrueras, oavsett om det handlar om problem generellt eller i det enskilda fallet, om man tror att det säger något om sociala relationer och att det spelar roll för samhällets karaktär och utveckling (s.138). Detta beskriver vår nyfikenhet och grund till att vilja undersöka begreppet *annat socialt nedbrytande beteende*. Hur samhället väljer att definiera begreppet speglar samhällets värderingar men påverkar också framtida utvecklingen och synen på det.

Genom att undersöka hur diskursen kring *annat socialt nedbrytande beteende* ser ut och vad socialnämnden spelar för roll i konstruerandet av begreppet vill vi bidra till att ge en “ögonblicksbild” av begreppets tillämpning under 2019. Detta tycker vi är viktigt då det är genom hur vi betraktar problemen som vi även skapar lösningar.

1.1 Problemformulering

Sverige har som mål att erbjuda människor hjälp och stöd på frivillig väg och det finns endast ett fåtal lagar som tillåter tvångsvård. Barn och ungdomar som riskerar att skada sin hälsa och utveckling har socialtjänsten möjlighet att vårda med stöd av LVU, då man uttömt alternativen av frivillig vård (Socialstyrelsen, 2020). I lagen har man försökt att tydligt beskriva när tvångsvårdslagstiftningen ska användas. Begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* är det rekvisit i LVU som inte är specificerat utan är öppet för att gälla flera handlingar och/eller beteenden hos ungdomen (*Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU, SOU 2015:71*).

Socialtjänsten gör en utredning kring ungdomens vårdbehov och lyfter frågan om tvångsvård till socialnämnden som i sin tur tar det vidare till förvaltningsrätten. Eftersom tvångsvård är ett maktutövande som utövas av myndigheter med hög auktoritet gentemot den enskilde anser vi att det är viktigt att granska vilken motivering som anges när man använder sig av ett mer öppet rekvisit där det är möjligt att motivera med olika sorters normbrytande beteenden och handlingar. Utöver att det sker ett maktutövande så bidrar socialtjänsten (tillsammans med förvaltningsrätten) i konstruerandet av uttrycket *annat socialt nedbrytande beteende*. De beskriver handlingar och beteenden som de anser ska ingå i begreppet och förvaltningsrätten fastställer eller avslår detta. Det bidrar i sin tur till hur människor talar och skriver om ungdomars beteende i massmedia och politik. Diskursen görs om och utmanas samtidigt som det konstituerar vad *annat socialt nedbrytande beteende* är.

Det kan uppfattas förvirrande att vi i vår uppsats benämner både beteenden, handlingar och egenskaper som ett *socialt nedbrytande beteende* då dessa är skilda saker. Vi har under uppsatsens gång varit noga med hur vi framställer ungdomarna och deras problematik och att inte koppla beteenden och handlingar till identiteten. Vi vill inte säga att den unge *är* något, vad man gör eller hur man beter sig definierar inte vem man är. Däremot har vi återkommande funnit att andra diskuterar problematiken på sådant sätt, att den unge tillskrivs en identitet genom det den gör eller de egenskaper den besitter. Vi kan inte frångå att vissa uttalanden låter stämplande från rätten eller socialnämnderna, däremot kan vi vara försiktiga och sträva efter att inte själva gå i den fällan.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* för att ta reda på vilka handlingar, beteenden och egenskaper som socialnämnden anger vid ansökan om vård enligt 3 § LVU, för att förstå vilka beteenden som beskrivs som så normbrytande/nedbrytande att det motiverar till maktutövande genom tvångsvård. Syftet uppnås genom en kritisk diskursanalys där socialnämnders yttranden i 40 domar från Förvaltningsrätten i Stockholm analyseras.

1.3 Frågeställning

- Vilka handlingar och egenskaper beskrivs som ett *socialt nedbrytande beteende*?
- Vilka övriga faktorer/fenomen tillskrivs eller motiveras som *socialt nedbrytande beteende*?
- I vilken grad av säkerhet uttalar sig socialnämnden om dessa fenomen?

1.4 Relevans för socialt arbete

Även om vår studie ingår i ett rättsligt sammanhang så är det socialtjänstens utredning som ligger till grund för ansökan om vård enligt LVU. Det är på så sätt socialtjänsten som beskriver och anför vad de anser vara ett *socialt nedbrytande beteende* enligt lagens mening. Mattson (2016) lyfter att det sociala arbetet och juridiken är förbundna med varandra, bland annat genom de lagar som socialarbetare behöver

förhålla sig till i sitt arbete. Det sociala arbetet sträcker sig över olika fält och det är en fördel att ha kunskap om de olika områden där arbetet utförs. Det innebär att en socialarbetare kan använda sig av den egna expertisen med stöd av kunskap om lagar och regler, vilket utgör en viktig grund för bedömningen i de enskilda fallen (a.a.) Vi vill lyfta fram att kunskap om det rättsliga sammanhanget utgör en viktig grund för det sociala arbetet då det i slutändan är en kombination av de instanserna som konstruerar det begrepp vi studerat. För att kunna definiera något och tillskriva beteenden till uttrycket vi studerat behöver man veta vad det är, både utifrån lagen och det praktiska fältet. Vi vill genom vår studie problematisera hur begreppet *socialt nedbrytande beteende* används och vilka beteenden och handlingar som ansetts omfattats av begreppet. Vi är medvetna om att vi i vår studie rör oss inom två fält som överlappar och går in i varandra: socialt arbete och juridik. Vi har valt att inte använda oss av rättsdogmatisk metod eller inkludera rättsvetenskapliga teorier av den enkla anledningen att vi är blivande socionomer och inte jurister. Vi har försökt att hålla fokus till “vårt” fält med en medvetenhet om närheten mellan dessa två.

2 Bakgrund

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för tvångsvårdslagstiftningens framväxt för att beskriva hur man sett på normbrytande beteende historiskt. Vi redovisar även andra begrepp som förklarar vad *socialt nedbrytande beteende* hittills beskrivits som. Vi presenterar vår bakgrund gällande *barnavårdens framväxt, LVU, propositioner och vägledande avgöranden, normer och normbrytande beteende* samt *barnets bästa* under olika rubriker.

2.1 Barnavårdens framväxt

LVU är en tvångsvårdslagstiftning som är en del av den svenska barnavården (Ponnert, 2018). Lagen finns till för att säkerställa barns trygghet och motverka att barns utveckling och hälsa skadas. Barnavården har en bred historia med flera olika perspektiv och aktörer (a.a.). Vi har valt att avgränsa oss till att beskriva de delar och tidsperioder som är relevanta i frågan om tvångsvård och barn som på grund av ett avvikande beteende ansågs behöva vård.

1902 års vanartslag var den första lagen som gav en mer detaljerad bild av hur tvångslagstiftningen skulle se ut (SOU 2015:71). Det ansågs att föräldrar generellt inte längre hade lika mycket kontroll över sina barn som tidigare. Barn omhändertogs då på grund av att bristen på föräldratillsyn och -vägledning vilket ansågs vara en risk för att barnen skulle bli vanartiga och på så sätt hamna utanför samhället (a.a.)

1924 genomfördes en centralisering av barnavården - den skulle bedrivas av en instans istället för flera, med ökad statlig insyn och styrning (Runcis, 2007). Kraven för ett omhändertagande breddades där mer fokus kom att ligga på att skydda barn som riskerade att fara illa (SOU 2015:71). Det handlade inte längre i samma mån om att skydda samhället från barnet. Barnavårdsnämnder fick huvudansvaret för att omhänderta barn och ett omhändertagande ansågs vara mer av ett administrativt beslut än ett juridiskt, där politiker fattade beslut utan involvering av domstolen (Runcis, 2007).

1980 kom, i samband med den första Socialtjänstlagen (SFS 1980:620), den första LVU lagen som svar på kritik av tidigare barnavårdslagar (SOU 2015:71). Både Socialtjänstlagen och LVU har sedan dess omarbetats och nuvarande LVU-lagstiftning gäller sedan 1990 och Socialtjänstlagen sedan 2001. När LVU kom lades fokus på att vård skulle beslutas när det ansågs vara enda möjliga alternativet för att tillgodose vårdbehovet. För att en ungdom skulle placeras med motivering av det egna beteendet behövde det föreligga en allvarlig risk för dennes hälsa och utveckling. För att försäkra sig om att alla beslut som fattades var rättsenliga bestämdes det att alla LVU-ärenden skulle underställas förvaltningsrätten (a.a.).

2.2 LVU

Socialtjänsten arbetar på delegering av socialnämnden som är den instans som ansvarar för det arbete socialtjänsten utför. Socialnämnden är ett politiskt organ och är mellanhand mellan socialtjänsten och rätten. Socialtjänstens arbete ska bygga på frivillighet och regleras i *Socialtjänstlagen* (SoL, 2001:453). LVU ses som ett komplement till SoL och används vid de tillfällen där de frivilliga insatserna från

socialtjänsten är uttömda eller anses vara utan verkan men där ett ingripande är nödvändigt (Socialstyrelsen, 2020).

LVU innehåller olika rekvisit enligt vilka barn och ungdomar kan vårdas under tvång. Vilka kriterier som ska uppfyllas för att dömas till vård regleras i de tre första paragraferna i lagen. Ett kriterium innefattar att det inte finns ett tillförlitligt samtycke från vårdnadshavare eller ungdomen själv, om denne fyllt 15 år, vilket regleras i 1 § LVU. Vidare skiljer man på huruvida barnet bör placeras på grund av missförhållande i hemmet (2 § LVU), även kallat omsorgsbrist eller miljöfall, eller om ansökan om vård grundar sig i ungdomens eget beteende (3 § LVU), de så kallade beteendefallen. Beteendefallen definieras i lagen enligt följande: "Vård skall också beslutas om den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende." (LVU 3 § 1 st., SFS 1990:52). Det räcker alltså inte med att det bara finns en viss risk eller misstanke om risk utan det krävs att det på grund av det egna beteendet föreligger en *påtaglig risk*.

När ett beslut om vård enligt LVU ska fattas så ansöker socialnämnden om detta i förvaltningsrätten. Vad denna ansökan ska innehålla regleras i 4 § LVU. Där kan man finna att det ska finnas redogörelse för den unges förhållanden, de omständigheter man anser ligger till grund för att den unge behöver vård, vilka tidigare åtgärder man vidtagit, vilken vård man avser att anordna, hur den unge ska få relevant information, vilken relevant information som redan lämnats samt den unges inställning.

Under 6 § LVU hittar vi bestämmelser kring omedelbart omhändertagande vilket kan ske då det är troligt att den unge kommer att beredas vård enligt lagen och då ett omhändertagande inte kan vänta på ett rättsligt beslut. Dessa beslut ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades för möjlighet till prövning, detta regleras i 7 § LVU. Socialnämnden är de som bestämmer hur vården av den unge ska ordnas vilket regleras i 11 § LVU.

När en ungdom blir placerad på grund av det egna beteendet bidrar lagen med relativt klara begrepp gällande vilka kriterier detta kan grundas på. Kriterierna kring att begå kriminella handlingar eller ha ett missbruk är sådana beteenden vars innebörd vi med hjälp av lagtext kan förstå som ett eget beteende. Ett annat begrepp som kan leda till tvångsvård är ett *annat socialt nedbrytande beteende*, precis vad detta innebär är vagt och mer öppet för tolkning (Schiratzki, 2019; SOU 2015:71). Att uttrycket innefattar just ordet beteende är för att visa på att det handlar om hur ungdomen uppför eller uttrycker sig (SOU 2015:71). I regeringens proposition *Om vård i vissa fall av barn och ungdomar* (Prop. 1989/90:28) går det att läsa följande om socialt nedbrytande beteende:

Exempel på detta är att den unge begår något eller några enstaka allvarliga brott utan att man för den skull kan tala om brottslig verksamhet. Vidare kan det vara fråga om att den unge mer än tillfälligt vistas i en s.k. knarkkvarter, missbruksmiljö eller någon annan olämplig miljö, eller att den unge prostituerar sig eller uppträder på en sexklubb. Beteendet ska även innebära en påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling. (Prop. 1989/90:28 s. 109.)

I Socialstyrelsens LVU-handbok beskrivs det vidare att om en ungdom har sex mot ersättning, eller är i en skadlig relation med äldre män kan det utgöra ett *socialt nedbrytande beteende*. Gällande det senare görs en särskilt noggrann bedömning och anses inte socialt nedbrytande i alla fall (Socialstyrelsen, 2020).

2.3 Proposition och vägledande avgöranden

För att visa läsaren hur *annat socialt nedbrytande beteende* hittills har definierats kommer vi att redogöra för hur begreppet från början kom till stånd och hur det senare har utvidgats och begränsats genom vägledande avgöranden inom rättsväsendet.

2.3.2 Proposition

Annat socialt nedbrytande beteende infördes i LVU år 1990 och ersatte formuleringen från den tidigare LVU-lagen från 1980. Föregångaren till dagens lag reglerade beteendefallen i 1 § 2 p. LVU där rekvisitet löd: “den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarlig fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende” (Lag 1980:621 med särskilda bestämmelser om vård av unga). Det dåvarande *annat därmed jämförbart beteende* ersattes med beskrivningen *annat socialt nedbrytande beteende*. Att ändringen kom till berodde på att ett *annat jämförbart beteende* ansågs för snävt och inte innefattade den bredd av problematik som ledde till att man ansökte om tvångsvård (prop. 89/90:28). Begreppet *socialt nedbrytande beteende* ansågs innefatta fler riskbeteenden än det tidigare uttrycket och kunde användas på fler områden än de som relaterade till missbruk och kriminalitet. Exempelvis ansåg man att ungdomar som uppträdde på sexklubb (något som tas upp i förarbetena till lagen) inte kunde anses likt vare sig missbruk eller kriminalitet men väl en situation där ett ingripande kunde vara nödvändigt (prop. 89/90:28).

Propositionen ger en början till definition av uttrycket *annat socialt nedbrytande beteende* och formulerar det som att “den unge betar sig på ett sätt som avviker från samhällets grundläggande normer” (a.a.). Det definieras även att beteendet ska innebära en *påtaglig risk* för ungdomens hälsa och fortsatta utveckling, vilket är ytterligare en förändring då det tidigare beskrevs som *allvarlig fara*. (a.a.). Begreppet *allvarlig fara* ansågs vara för diffust och ligga till grund för variation av tolkningar samt riskera att ungdomens beteende redan eskalerat i en för hög grad och att lagen tillämpades för sent (a.a.).

2.3.3 Vägledande avgöranden

Det finns ett antal vägledande avgöranden för rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* sedan dess tillkomst i lagen. Förutom de domar som vi presenterar vill vi uppmärksamma läsaren på att det finns ytterligare vägledande avgöranden gällande begreppet (se exempelvis HFD 2015 ref. 42 och KamR Göteborg 2018-11-29 5570–18). Vi har valt ut följande avgöranden då vi anser att de, i förhållande till vår studie, är mest relevanta i fråga om beteenden och handlingar som bör eller inte bör ses som *socialt nedbrytande beteende*. Med att de är relevanta menas att vi i domarna vi undersökt har stött på liknande beteende där resonemang har förts utifrån de vägledande avgöranden vi valt att redovisa.

I RÅ 2000 ref. 33 framförs att ett *socialt nedbrytande beteende* inte endast behöver avse de situationer som beskrivs i förarbetena. Rättsfallet handlar om en pojke som uppvisade aggressivt beteende och hade svårt att kontrollera sig. Aggressiviteten uttryckte sig i handlingar som att slå andra och bristen på kontroll till bland annat stöld. I det här fallet framförs att ett aggressivt och utåtagerande beteende kan ligga till grund för ett tvångsomhändertagande.

I HFD 2015 ref. 7 beskrivs hur en flicka som vistades på hemlig ort på grund av våld i hemmet riskerade att röja sin vistelseort genom att lägga upp videos på Facebook och befinna sig i städer där släktingar bor. Högsta Förvaltningsdomstolen slog fast att ett sådant beteende snarare var ogenomtänkt och klargjorde därmed att ett riskfyllt beteende i sig inte behöver vara ett *socialt nedbrytande beteende*.

Av RÅ 2010 ref. 24 framkommer att en flicka uppvisat ett impulsivt, självdestruktivt och utåtagerande beteende. Flickan hade de neuropsykiatriska diagnoserna ADHD och autismspektrumstörning och beteendet hon uppvisat kan ses som en följd av diagnoserna. Domen slår fast att ett beteende som närmast kan ses som ett symptom av, vad som i domen kallas, psykisk störning inte ska anses vara ett *socialt nedbrytande beteende*.

2.3.4 LVU:s framtid

Det har framförts förslag på att ytterligare utöka lagen, vilket beskrivs i *Förslag till ny LVU (SOU 2015:71)*. Förslaget uttrycker en önskan om att ändra formuleringen *annat socialt nedbrytande beteende till något annat i sig självt nedbrytande beteende*. Detta skulle leda till att även psykiatriska diagnoser och andra beteenden, oberoende av anledningen till dessa, skulle kunna ligga till grund för vård enligt LVU. Justitieombudsmannen (JO) har gett svar på förslaget genom ett remissyttrande och motsatt sig en sådan formulering (JO, 2015). JO påpekar att LVU-vården möjligtvis inte är rustad för att behandla den typen av problematik och ifrågasätter huruvida det överhuvudtaget är önskvärt att tvångsvårda ungdomar med ett *socialt nedbrytande beteende* som är en konsekvens av exempelvis en diagnos.

2.4 Normer och normbrytande beteende

Normer är underförstådda regler som finns i ett samhälle som gemene man förväntas leva efter (Andershed & Andershed, 2005). Normer innefattar maktutövning där samhället spelar på individens samvete där varje människa förväntas leva upp till de underliggande förväntningarna, det innebär ett visst mått av frihet men innefattar även krav (Runcis, 2007). Man antar att samhällets befolkning själva kommer att följa de sociala normer som förväntas utan att staten eller samhället lägger sig i (a.a.). Vi kan relatera detta till tvångsvården. När en ungdom avviker från normerna lever de inte upp till de krav som ställts på att acceptera samhällets regler. I de grövsta fallen behöver samhället lägga sig i för att förhindra att en ungdom riskerar att skadas eller utvecklas negativt (Mattson, 2016).

Man brukar säga att kärt barn har många namn, det gäller även begreppet *socialt nedbrytande beteende*. Begreppet har flera likheter med andra uttryck som beskriver ett oönskat beteende. Det normbrytande beteendet är brett och innefattar en rad andra uttryck som antisocialt beteende och

uppförandestörning (Andershed & Andershed, 2005). Vad som anses vara *socialt nedbrytande beteende* regleras till stor del i den svenska lagstiftningen samt Socialstyrelsens material, men har likheter med de andra begreppen när det kommer till forskning. Ett normbrytande beteende har samma utgångspunkt som *socialt nedbrytande beteende* - något som strider mot samhällets grundläggande normer. Forskning på området visar att gruppen med dessa beteenden verkar vara en heterogen grupp med olika utfall i hur beteendet yttrar sig. Det normbrytande beteendet handlar om både aggressiva och icke aggressiva beteenden (exempelvis stöld). Beteendet når ofta sin kulmen under ungdomsåren men ju tidigare debut desto större risk för ett mer uttalat destruktivt beteende över tid (a.a.). Under tidigare forskning kommer vi närmare att gå in på hur vi har använt forskning gällande de andra begreppen för att förstå uttrycket vi studerar. I stort skulle man kunna påstå att beteendena till stor del är detsamma men att det gällande det *socialt nedbrytande beteendet* i lagtexten även definieras som något som utsätter den unges hälsa och utveckling för påtaglig risk att skadas.

2.5 Barnets bästa

Det är svårt att göra en studie om minderåriga som tvångsomhändertas utan att i någon mån diskutera barnets bästa. I SoL 1 kap. 2 § står att barns bästa alltid ska beaktas och att vård- och behandlingsinsatser alltid ska bygga på vad som är bäst för barnet (SFS 2001:453). En liknande formulering återfinns i barnkonventionens tredje artikel som beskriver följande: "Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa" (Barnkonventionen, artikel 3). Tvångsvård kan med andra ord inte endast baseras på det faktum att frivilliga insatser är uttömda.

Sedan 2020 är barnkonventionen svensk lag men Sverige ratificerade konventionen redan 1990, samma år som den nya LVU-lagen trädde i kraft. Dock är propositionen till LVU skriven ett kort tag innan barnkonventionen antogs och inget resonemang kring konventionen finns beskriven i förarbetena till lagen.

En intressant ändring tas upp av Schiratzki (2019) som beskriver hur barnkonventionens svenska och engelska text tidigare skilde sig åt. Originaltexten uttryckte att barnets bästa ska prioriteras *högt* medan den svenska formuleringen snarare lade grund för att det skulle prioriteras *högst*. Formuleringen genomgick en förändring när barnkonventionen lagstodgades och det svenska uttrycket är nu mer i linje med originaltexten (a.a.). Det finns både fördelar och nackdelar med den nya formuleringen. Det tar bort den starka positionen uttrycket tidigare hade, samtidigt som det lämnar utrymme åt andra viktiga faktorer att vägas in vid beslut. Barnets bästa ska bedömas utifrån en helhetsbild och innefattar mått av tolkning. Det bästa för barnet ses som både en objektiv och en subjektiv bedömning med blandning av vetenskap och barnets egen åsikt. Genom att lagen inte förmedlar vad som är barnets bästa i det generella fallet finns möjlighet att göra en bedömning - från fall till fall (a.a.). Schiratzki (2019) problematiserar att barns bästa riskerar att bli en tolkning utifrån vad som anses *rätt* och *fel*. Det ligger en normuppfattning i vad barns bästa är där den som fattar beslut behöver motivera varför om man gör en bedömning som går emot normen (a.a.).

I Socialstyrelsens tidigare allmänna råd (SOSFS 1997:17) diskuterades främst skyddsansvaret istället för barns bästa. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) beslutade 2018 på förfrågan av socialtjänsten att ogiltigförklara de allmänna råden för att skapa en uppdaterad och tydligare manual (IVO, 2018). Det resulterade i att en LVU-handbok gavs ut där barns bästa till större del diskuterades och hur det ska tillgodoses. Även här görs en problematisering kring att principen om barns bästa inte är generell utan behöver bedömas i det enskilda fallet (Socialstyrelsen, 2020).

3 Tidigare forskning

Den tidigare forskning vi har valt att ha med oss under studiens gång är av blandad karaktär. Vi har använt oss av både svensk och internationell forskning och presenterar dessa under olika rubriker. *Annat socialt nedbrytande beteende* beskrivs i kombination med LVU och Socialstyrelsens material. Att hitta internationell forskning gällande vår svenska lagstiftning har inte varit lätt. Det är utmanande att peka ut universella normbrytande beteenden då dessa beteenden måste sättas in i ett komplext sociokulturellt sammanhang, synen på vad som är avvikande skiljer sig länder emellan (Johansson & Lalander, 2018). Dock kunde några gemensamma områden urskiljas när vi sökte på internationell forskning kring normbrytande beteende hos ungdomar. Dessa var kriminalitet, alkohol- och drogmisbruk (med olika betoning på olika droger) samt sexuellt beteende och då framförallt hos tonårsflickor. Med det i åtanke valde vi att bredda våra sökningar och inkludera den forskning som har fokuserat på ungas normbrytande beteende, även om det är i annan kontext än en rättslig sådan.

Vi använde oss av databaserna Academic search complete och SocINDEX för att hitta artiklar. För att få så relevanta artiklar som möjligt använde vi oss av sökblock där vi kombinerade sökord, så kallade subject terms. Några exempel på ord vi använt är “social norms”, “deviant behavior” och “behavior disorders (in children)” som vi kombinerade med “teenagers”, “youth” och “adolescence”. Vi använde oss även av fritext-formuleringen “norm-breaking behavior”.

3.1 Tidigare svensk forskning

Det finns viss svensk forskning som studerat 3 § LVU, främst böcker, avhandlingar och andra kandidatuppsatser. Den svenska forskningen vi anser vara relevant för vår studie har vi bland annat upptäckt genom andra kandidatuppsatser där vi sedan gått till originalkällan för att bedöma dess relevans. Vi har även läst Socialstyrelsens material och andra artiklar där vi upptäckte forskning som varit relevant för vår studie.

3.1.2 Socialarbetares perspektiv på tvångsvård

Lina Ponnert har i sin avhandling *Mellan klient och rättssystem - Tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv* (2007) studerat LVU-mål och genomfört intervjuer med socialarbetare. Ponnert (2007) diskuterar socialarbetarnas handlingsutrymme och på vilket sätt det kan kännas som ett betungande ansvar, samtidigt som handlingsutrymmet begränsas av lagar och organisationens regler. Även samarbetet med andra instanser innebär en balansgång, enligt Ponnert (2007), där alla parter intressen behöver tas i beräkning samtidigt som socialarbetaren är beroende av rätten för en tvångsvårdsplacering. Socialtjänsten är underställd rätten då denne är beslutsfattare, däremot är det upp till socialtjänsten att lägga fram ett ordentligt grundat utredningsmaterial. Ponnert (2007) problematiserar utifrån tidigare forskning hur socialtjänstens arbete anpassar sig efter de rättsliga förutsättningarna och på så sätt förlorar lite av sin egen kunskapsbas och att denna inte kommer till sin rätt - man handlar för att *få* rätt. Det har

även visat sig att förvaltningsrätten ofta bifaller de flesta av nämndens vårdansökningar, främst i fall där det handlar om den unges egna beteende (a.a.).

Ponnert (2007) utgår från relationen mellan socialarbetaren och klienten och hur den automatiskt innefattar en maktobalans. Klienten har ofta ingen annanstans att vända sig när den är i nöd och frivilligheten av kontakten kan därför ifrågasättas. I tvångsvårdsfall kan inte alla parter betraktas som en enhet, det kan finnas skilda åsikter inom en familj, mellan rätten och socialtjänsten med mera. Det utgör en risk för konflikt, dessutom har barnets rättigheter förstärkts med nuvarande lagstiftning vilket innebär att barnets egen åsikt ska tas i beaktning. Ponnert (2007) beskriver hur detta förstärker barnets delaktighet under rättsprocessen och hur det ställer krav på att socialarbetare ska arbeta utifrån ett barnperspektiv och erkänna barnet som aktör.

Ponnert (2007) lyfter rättens och socialtjänstens syn på barn och hur diskursen kring barns bästa kan påverkas av de olika synsätten. Ofta anses välfärden och rätten stå på motsatta sidor i vissa frågor. Ett exempel författaren beskriver gällande tvångsvård är att rätten kräver bevisföring medan socialtjänsten arbetar utefter att se till barnets välfärd och behov. Rätten och socialtjänsten kan inta ett socialkonstruktivistiskt perspektiv för att förstå varandra. Genom att anta att det inte finns någon absolut kunskap om människan behöver den kunskapen socialtjänsten har, anpassas till de rättsliga förutsättningarna för att dessa ska kunna kommunicera. Ponnert (2007) har även använt ett konstruktivistiskt förhållningssätt till socialtjänstens utredning, då hon menar att socialtjänsten tar ställning för vad som är normalt och icke-normalt beteende och på så sätt konstruerar normer.

Ponnert (2007) beskriver två olika typer av ungdomar med ett eget problembeteende som hon funnit i sin studie. Den ena handlar om det "farliga" barnet där man menar att den unga själv är ansvarig för sitt beteende och att det inte finns några klara underliggande anledningar till handlingarna. Den andra kategorin beskriver författaren som "symptombäraren", ett barn som på grund av problem i hemmiljön utvecklar ett eget normbrytande beteende. Barnet är således inte ensam ansvarig för sin situation utan påverkas av faktorer utanför barnet. I vissa fall kan en psykiatrisk diagnos anses ligga till grund som förklaring till varför barnet uppvisar ett avvikande beteende (a.a.).

3.1.3 Socialtjänsten i rätten och ett annat perspektiv på socialt nedbrytande beteende

Astrid Schlytter har i sin bok *Kön och juridik i socialt arbete* (1999) undersökt 3 § LVU ur ett könsperspektiv. Hon har likt Ponnert (2007) gjort en analys gällande vikten av kunskap om rättsväsendet inom det sociala arbetet. Genom att socialarbetare bidrar med expertis från det egna kunskapsfältet med en god kännedom om de rättsliga förutsättningarna anser Schlytter (1999) att professionen kan bidra med något som jurister och andra professioner inte kan. Detta då socialarbetare har en annan grund än rätten och därmed möjlighet att bedöma situationer utifrån andra förutsättningar (a.a.).

Till skillnad från Ponnert (2007) ligger Schlytters (1999) fokus på att se hur en könsneutral lagstiftning ändå uppvisar skillnader på hur man behandlar pojkar och flickor. Schlytter (1999) resonerar kring de olika rekvisiten i 3 § LVU och vill i likhet med vår studie undersöka vilka beteenden som beskrivs som

socialt nedbrytande (dock ligger fokus inte endast på det rekvisitet utan behandlar även missbruk).

Författaren resonerar kring huruvida LVU, trots sin könsneutrala utgångspunkt, är anpassad efter pojkars normbrytande beteende och riskerar att på så vis missa beteenden som är mer typiska för flickor (a.a.).

Schlytter (1999) beskriver skillnaden mellan ett *annat socialt nedbrytande beteende* och ett *annat därmed jämförbart beteende*. Ett *annat jämförbart beteende* ansågs för vagt och användes ofta för att täcka upp när rekvisiten för missbruk eller brottslighet inte uppfylldes. Det nya uttrycket gjorde plats för att inbegripa situationer som vistande i olämpliga miljöer eller att ungdomen uppträder på sexklubb. Gällande *annat socialt nedbrytande beteende* upptäckte författaren skillnader i beteende som beskrevs beroende på om ungdomen var en pojke eller flicka. Som grund för vård har flera av flickorna uppvisat tecken på psykisk problematik, blivit utsatta för misshandel eller uppvisat ett avvikande sexuellt beteende. Denna typ av beteende framför författaren anses till stor del vara "flickproblem" och inte alls i samma utsträckning föreligga hos pojkar. Schlytter (1999) lyfter hur samhällsstrukturer och tolkningsföreträde i kombination med könsroller och vad som är typiskt för de olika könen måste tas i beaktning i fråga om tvångsvård. En tydlig argumentation angående varför tvångsvård anses vara en nödvändig åtgärd behöver därför göras. Samtidigt behöver egna värderingar och uppfattningar om könsroller beaktas, det kan spela roll vid avgörandet om vad som anses vara ett *socialt nedbrytande beteende*. Schlytter ställer sig kritisk till att lagen inte tar hänsyn till flickor och pojkars skilda problematiska beteende och menar att vidare utredning behövs av myndigheter för att klarlägga flickors individuella problematik. Författaren problematiserar att normer ser olika ut för flickor och pojkar och hur avvikande beteende därför ses på olika sätt beroende på barnets kön (a.a.).

3.1.4 Liberala och konservativa moraliska beskrivningar av annat socialt nedbrytande beteende

Agnafors, Altamirano Ponce & Kakaee (2018) har undersökt vilka moraliska normer och värderingar som beskrivits vid ansökan om tvångsvård enligt 3 § LVU och rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* i Förvaltningsrätten i Göteborg, under perioden juni 2015 till december 2016. De särskilde på det de kallade för liberala och konservativa moraliska beskrivningar. Begreppen operationaliserades så att liberal moral innebar beskrivningar av verkliga risker och handlingar från ungdomens sida medan den konservativa moralen mer rörde sig om moraliserande och fördömande kring normbrytande beteende som rätten ansåg vara avvikande för hur ungdomar förväntas bete sig (a.a.).

Utöver de moraliska beskrivningarna undersökte Agnafors et al. (2018) huruvida en riskprognos formulerades i domarna för att få ytterligare en analysdimension. Särskilt de fall där det förekom konservativa moraliska beskrivningar och det saknades motivering kring hur den unges beteende ansågs innebära en konkret risk, menar författarna är intressanta då det kan tolkas rör sig om ett rent moraliserande kring ungdomens beteende. Kön och utländsk härkomst (ungdomar med utomnordiskt namn och ensamkommande) var ytterligare faktorer som analyserades i studien samt beviljandegrad (a.a.).

Resultatet visade att de konservativa moralinslagen som Agnafors et al. (2018) fann i domarna skilde sig mycket mot de liberala. Olämpligt umgänge, bristande åttlydnad av regler och skolk anger författarna

som några exempel på konservativa omdömen. De frekventa beskrivningarna av skolfrånvaro i domarna problematiseras kort då det i sig självt inte kan ses som ett skäl för omhändertagande även om det kan anses vara *en del* av ett normbrytande beteende (a.a.).

I domar som berörde flickor nämner Agnafors et al. (2018) att de hittade beskrivningar av sexuellt normbrytande beteende samt ett fall där man refererar till vad rätten ansåg vara olämpligt beteende för en flicka *på grund av hennes ålder* och att motsvarande beskrivningar inte gick att hitta i de domar som berörde pojkar.

Agnafors et al. (2018) redovisar att en dryg fjärdedel av domar de granskat berör ensamkommande flyktingpojkar. Utöver att antalet är intressant sett till totala antal domar så fastslår författarna att gruppen har andra förutsättningar då de saknar vårdnadshavare, information om de grundläggande normer i det nya mottagarlandet samt att det ofta förekommer språkförbistringar. Trots beskrivningen av deras särskilt utsatta situation så fastslår författarna att beviljandegraden samt de konservativa moraliska beskrivningarna tycks vara liknande som den för pojkar med nordiska namn (a.a.).

Då majoriteten av domarna, 184 fall av 231 saknade en tydlig riskprognostisering menar Agnafors et al. (2018) att det inte gick att avgöra hur stor tyngd de respektive moraliska beskrivningarna har fått vid beslut. Författarna sammanfattar att det fanns en hög förekomst av konservativa moraliska beskrivningar i de domar de granskat (dock ofta i kombination med liberala) och problematiserar närvaron av dessa i förvaltningsrätten i Sverige som anses vara ett av de mest liberala länder i världen (a.a.).

3.2 Tidigare internationell forskning

Steinberg och Morris (2001) beskriver hur det skett en ökning av forskning om ungdomar från 1980-talet och framåt. En av anledningarna till ökningen som de såg är att det skedde en omfördelning av finansieringen av forskning som blivit mer riktad mot sociala problem, exempelvis depression, normbrytande beteenden och drogmissbruk. Problem som ofta uppstår under tonårstiden. Författarna kritiserar den problemfokuserade inriktningen och beskriver hur de saknar nya försök att utveckla en allmän teori om ungdomars normativa utveckling. Särskilt då de flesta ungdomar växer upp utan att utveckla varaktiga sociala, känslomässiga eller beteendeproblem. Däremot att beskriva, förklara, förutsäga och hitta lösningar till problematiska beteenden pekas ut som ett mål för forskning rörande tonåringar. Det finns en generell uppfattning om att tonårstiden är en rörig och problematisk tid under ens liv och det skapar ett intresse att undersöka detta (a.a.). Vidare diskuterar författarna att genom att undersöka problematisk utveckling hos tonåringar skapas en parallell process där man även undersöker den normala utvecklingen och skapar förståelse för den samtidigt.

Steinberg och Morris (2001) pekar på flera studier där man redovisar att normbrytande beteende hos ungdomar väldigt ofta är just det motsatta - norm. Många dricker alkohol eller begår brottsliga handlingar utan att för den sakens skull utveckla ett missbruk eller en kriminell karriär. Utöver det så skriver författarna att bara för att vissa problem visar sig i tonåren så innebär det inte att det är då de utvecklas

utan många problematiska beteenden kan ha sitt ursprung från en tidigare period i livet. Bara för att ett problem visar sig under tonåren så behöver det inte vara ett tonårsproblem (a.a.).

Sett till vår studie är det ovan beskrivna intressant då socialnämnderna har möjlighet att ansöka om tvångsvård under rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* när en ungdom begått enstaka kriminella handlingar men då det inte är tillräckligt allvarligt för att kunna motiveras som brottslig verksamhet såsom det anses i 3 § LVU. Samma gäller när ungdomen brukar alkohol och/eller andra droger då det inte anses uppfylla lagens krav på allvarligt missbruk av beroendeframkallande medel. Det skapar en paradox då samhället har möjlighet att använda sig av tvångsvård när ungdomar ägnar sig åt det man, å ena sidan menar är normbrytande beteende och å andra sidan beskriver som vanligt förekommande beteende hos gruppen.

Majoriteten av ungdomar som ägnar sig åt normbrytande handlingar växer sedan upp och blir välfungerande medborgare i samhället. Steinberg och Morris (2001) talar om att försöka kartlägga det man kallar för "tonårsbegränsad problematik" (vår översättning) för att särskilja dessa mot problem som sedan består under vuxen ålder. Fergus och Zimmerman (2005) har undersökt betydelsen av motstånd, resiliens, hos ungdomar för att undvika långtgående negativa effekter. Detta kan komma från att den unge växt upp under sämre förhållanden eller har utsatts för skadliga/traumatiska händelser. Unga som växer upp i fattigdom löper större risk att uppvisa aggressivt beteende och att misslyckas akademiskt men många av de lyckas ta sig in i vuxenlivet som välmående personer som det sedan går bra för. Hos de här personerna är forskare nyfikna på vad det är som gör att vissa klarar sig bättre än andra (a.a.).

Resiliens beskrivs som förmågan att kunna hantera svåra skeenden i livet och beskrivs vara både interna och externa faktorer (Fergus & Zimmerman, 2005). Interna faktorer som kan ha positiv effekt är egna styrkor hos den unge som exempelvis god självkänsla. Externa faktorer kan vara hemmiljö, skola och/eller en god vuxen förebild. Resiliens är inte ett karaktärsdrag hos den unge som är statistiskt utan är kontextbundet. Det innebär att bara för att en ungdom klarar av att handskas med en viss svår situation så innebär det inte att den unge kommer att reagera likadant vid andra händelser. Fergus och Zimmerman (2005) säger att det är viktigt att resiliens inte heller ses som ett karaktärsdrag då det annars skulle anses vara onödigt att arbeta förebyggande samt att den unge skulle kunna tro att dennes förmåga, eller oförmåga, till resiliens endast beror på ungdomen själv.

Vissa faktorer kan leda till en positiv förstärkning men det innebär inte att avsaknaden av den automatiskt innebär en risk för ungdomen. Exempelvis kan fritidsaktiviteter eller engagemang i ens närsamhälle fungera som en skyddsfaktor men det innebär inte att de ungdomar som inte deltar i sådana aktiviteter nödvändigtvis löper en större risk (Fergus & Zimmerman, 2005). Ibland kan det dock räcka med en begränsning av något för att det ska få en negativ inverkan. Författarna nämner exempelvis att goda vänner kan utgöra ett positivt inflytande medan endast en begränsning av vänner kan inverka negativt. Det behöver inte vara en total avsaknad av vänner.

I Fergus och Zimmermans (2005) studie tittar man på några av de vanligaste normbrytande beteenden hos ungdomar såsom missbruk, aggressivitet och sexuellt beteende samt vilka skyddsfaktorer som utgör

ett motstånd. De påpekar att vad som utgör resiliens skiljer sig beroende på sammanhang och vilka som studeras men att det finns några faktorer som anses ha stor betydelse. Det som pekas ut hos ungdomen själv är dennes självsäkerhet och sociala förmåga. Föräldrar och deras förmåga att ge gott stöd, bra kommunikation samt insyn i ungdomens liv menar de är en viktig resurs (a.a.).

4 Teori

Vi har för den här studien valt att göra en kritisk diskursanalys. En diskursanalys innehåller flera olika delar som tillsammans skapar en helhet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). För att göra en diskursanalys utgår man från diskursteorin, som är en del av diskursanalysen. Det krävs en kompletterande teori till diskursteorin som behöver vara av ett visst slag för att fungera tillsammans inom den diskursanalytiska approachen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Vi har använt oss av en kompletterande maktteori för att ytterligare lyfta fram maktaspekten och se hur makten yttrar sig både ur ett *strukturellt* och *relationellt* perspektiv. Vi har använt oss av inslag av bland annat diskurspsykologi och beskriver detta kort under diskursanalysen men vi utgår från teorierna *diskursteori* och *maktteori*.

Diskursteorin ser till den samhälleliga strukturen och ser på makt ur ett större perspektiv, fokus ligger mest på att se hur den språkliga kampen ser ut och hur språket får sin betydelse. Även om diskursteorin behandlar ett visst mått av makt var vi intresserade av att komma mer in på djupet gällande maktaspekten. Vi ville undersöka hur makt och motmakt skildrades och ansåg därför att det diskursteoretiska perspektivet på makt inte var tillräckligt.

Då språket är centralt i diskursanalys och har sina rötter inom socialkonstruktionism (Winther Jørgensen & Phillips, 2000) ville vi närmare förklara vad detta innebär samt hur vi hade med oss det som ett förhållningssätt i vår studie. Vi hade inte ett strikt konstruktionistiskt tankesätt där vi helt avstod från antagande om verkligheten, det föreföll oss omöjligt. Istället kom vi att anamma något som Sahlin (2013) kallar för en "provisorisk realism", som innebär att man temporärt behandlar vissa fenomen som objektivt existerande medan man undersöker hur de förhåller sig till problemet som fokuseras på. För vår del innebar det att fokus har varit på begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* och att vi lät andra fenomen och uttryck, såsom tvångsvård, vara och diskuterade inte dessa. Med andra ord tillämpade vi inte socialkonstruktionismen som en teori i vår studie utan som ett perspektiv med vilket vi kan förstå vad språket har för betydelse för uppfattningen av verkligheten.

Som tidigare redovisats har vi en medvetenhet om att vi rör oss inom det juridiska fältet då det överlappar det sociala arbetet. Vi har valt att inte använda oss av rättsvetenskapliga teorier utan istället valt teorier som, enligt oss, mer knyter an till vårt syfte och framtida profession.

4.1 Socialkonstruktionism

Perspektivet att betrakta världen som socialt konstruerad av människan i samspel med andra människor har en lång tradition inom samhällsvetenskapen men växte sig större och influerade människors sätt att tänka än mer när boken *The Social Construction of reality* av Berger och Luckmann släpptes under 1960-talet (Johansson & Lalander, 2018). I engelskspråkiga länder talar man om *social constructionism* medan i Sverige används både begreppen *socialkonstruktivism* och *socialkonstruktionism*. Det tycks inte råda någon konsensus om huruvida orden har samma betydelse eller om de är olika saker och vad skillnaderna i

sådana fall är (Sahlin, 2013). Vi betraktar begreppen som synonymer men kommer i vår studie att använda oss av begreppet socialkonstruktionism.

Socialkonstruktionismen fick ett genomslag i samhällsvetenskap och forskning om socialt arbete under 1980–1990-talet och det positivistiska målet att genom empiriska undersökningar försöka fånga världens “sanna natur” utmanades (Sahlin, 2013). Språket har en central roll inom socialkonstruktionismen och vår förståelse för världen och man talar ofta om diskurser. Termen *diskurs* kan användas med både ett *mikro- och makroperspektiv* vilket innebär att diskurs kan handla om övergripande historiska skeenden men även vardagskonversationer (Johansson & Lalander, 2018). Makroperspektivet bygger mycket på Michel Foucaults arbete som hävdade att diskurser är allmänna, utbredda sätt att tala om människor och saker i det sociala livet och att de används till att konstruera och upprätthålla vår förståelse för människor och saker i det sociala livet (Burr, 2015). Då språket och diskurser har en central del enligt socialkonstruktionismen när det gäller att skapa verkligheten så är det av vikt att undersöka vem/vilka som anses skapa rådande diskurser. Burr (2015) skriver att det ofta är de människor som besitter makt i samhället och som har möjlighet att godkänna och legitimera diskurserna. Begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* konstrueras idag inom två diskurser, socialtjänsten och juridiken, två fält med mycket makt speciellt om man ser till den unge individen som tillskrivs beteendet. Samhälleligt sett har unga mindre makt än vuxna vilket blir tydligare när det handlar om unga som, både på grund av det egna destruktiva beteendet men även det rättsliga sammanhanget, är i en utsatt position.

Människor föds in i en värld av sociala relationer, språk och normer och det är denna sociala värld som gör de till igenkännliga personer med meningsfullt beteende (Burr, 2015). Ofta vet vi hur vi ska bete oss i olika sammanhang, vad som förväntas av oss. Vad som ses som problem är relaterade till den pågående kultur och historia och de relaterar till vad vi anser oss veta om ett fenomen samt vilka konsekvenser det kan ge samhället (Sahlin, 2013). När vi åker utomlands kan vi utmanas i det, då det finns ett annat sammanhang, en kontext vi inte är vana vid. Vilka vanor, seder finns i landet? Vad är lagligt respektive olagligt? Mycket institutionaliseras i samhället över tid vilket gör att saker och skeenden i samhället som är socialt konstruerade tycks förefalla objektiva (Sahlin, 2013). Socialtjänsten och lagar är institutionaliserade i vårt samhälle, de är självklara inslag i vår nutid. Icke desto mindre är de socialt konstruerade av människan. Istället för att söka efter en objektiv sanning i dessa saker och skeenden så rekommenderar socialkonstruktionismen att man intar en kritisk och skeptisk inställning till ett förgivettagande sätt att förstå världen (Burr, 2015).

4.2 Diskursanalys

Diskursanalysen härstammar från socialkonstruktionismen vilket betyder att den utgår från att samhället är socialt konstruerat och att verkligheten får mening genom att vi skapar den (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Diskursanalys är både en teori och en metod, den innefattar därför ett teoretiskt perspektiv samtidigt som den erbjuder olika analysverktyg.

En del av diskursanalysen är diskurspsykologin vars grund liknar diskursteorins, att världen alltid och utan undantag är konstruerad och att diskurser i sin helhet bör ses som konstituerade (Bergström & Ekström, 2018). Diskurspsykologin uttrycker inte på samma sätt en uppfattning om samhällsövergripande diskurser utan tydliggör variation och påpekar att många sfärer innefattar diskurser som konkurrerar mot varandra. Subjekt ses som både skapare av diskurser och skapade av diskurser men alltid som en del av ett språkligt sammanhang. Subjekt som skapar diskurser anses inte vara självständiga utan skapandet sker utifrån den egna uppfattningen om världen de befinner sig i (a.a.). De är på så sätt en aktör som bidrar till den diskursiva praktiken, utan att äga den. På samma sätt kan inte heller diskurser ta "kontrollen" över subjekten, utan individer har möjlighet att själva använda sig av diskursen på olika sätt och kan då avgöra hur de porträtteras. Det utökar subjektens handlingsutrymme där subjektet som aktör kan förhandla om sin position, och skapa en identitet genom att identifiera eller förskjuta diskursiva kategorier (a.a.).

4.3 Diskursteori

Diskursteorin skapades av Ernesto Laclau och Chantai Mouffe och har sin grund i poststrukturalism och postmarxism men är influerad av olika traditioner som behandlar språkliga fenomen (Bergström & Ekström, 2018). Diskursteorin visar intresse för att förstå de maktstrukturer som finns i samhället och anser att dessa går att undersöka med hjälp av diskursers oenighet, *den språkliga kampen*, som gör språket till en ständig fråga. En av grundstenarna teorin vilar på är hur den språkliga och icke-språkliga världen kommunicerar och menar att diskurs skapas genom sammanförandet av de olika världarna. Teorins grundare anser att alla sociala fenomen kan studeras med en diskursiv utgångspunkt och att det är något utanför språket som tillsammans med de språkliga handlingarna utgör en diskurs (a.a.). Grundarna påstår med andra ord att sammanhanget spelar stor roll för diskursen. Hur det språkliga och kontexten arbetar tillsammans och skapar mening med hjälp av varandra i en sorts relation är det som ger diskursen sin kraft (a.a.). Två viktiga begrepp inom diskursteorin är *element* och *subjektsposition* som handlar om hur diskurser skapas och hur man ser på sig själv som del av en diskurs.

Begreppet element står i det här sammanhanget för de tecken som ständigt strider mot varandra och behåller sin mångtydighet i förhållande till diskursen (Bergström & Ekström, 2018). Förenklat kan man beskriva element som föregångare till en diskurs. Innan diskursen fastslagits finns det flera olika uttryck som försöker ge ett begrepp betydelse (a.a.). Den kamp som uppstår består av hur aktörer vill fylla elementen med betydelse och hur dessa kan utgöra centrala delar i skilda diskurser. I relation till vår studie kan vi exempelvis se hur man genom vägledande avgöranden anser att ett utåtagerande beteende kan utgöra en del av det *socialt nedbrytande beteendet*. Innan det fastslogs kan man se det utåtagerande beteendet som ett element, som senare tillsammans med övriga beteenden som fastslagits tillhör det *socialt nedbrytande beteendet* gemensamt format diskursen. Det visar hur diskursen inte är färdigutvecklad utan att den språkliga kampen fortsätter.

Begreppet subjektsposition inom diskursanalysen kännetecknar att man anser att subjektet är en del av den diskursen den befinner sig inom (Bergström & Ekström, 2018). Med det menas att inga subjekt

existerar oberoende av den språkliga kontexten och att vi behöver diskursen för identifikation. Om någon exempelvis identifierar sig som kriminell är det en produkt av den rådande diskursen gällande kriminalitet, utan den definitionen skulle subjektet inte kunna göra den identifikationen. Värt att påpeka är att det finns mer än en diskurs i omlopp samtidigt och det går att identifiera sig med flera subjekspositioner på samma gång (Bergström & Ekström, 2018). Människor handlar utefter de subjekspositioner de identifierar sig med och ser världen ur de "glasögonen", tillsammans bildar den sammantagna bilden av subjekspositioner ens egna upplevelse av jaget.

4.4 Maktteori

De domar vi studerar i vår uppsats utspelar sig i förvaltningsrätten och har gemensamt att socialnämnder ansöker om vård med tvång - man anser att ungdomen behöver hjälp och att det inte kan ske på frivillig väg. Att makt och kontroll är en del av den rättsliga förutsättningen är allmänt känt, något som leder till en viss maktstruktur där den som fattar beslut har makt över den det fattas beslut om. Om man skulle definiera en person med makt, hur skulle denne då se ut? En vanlig uppfattning av en person i maktställning är en man med expertis, någon som har det gott ställt och som innehar någon typ av viktig position i samhället (Börjesson & Rehn, 2009). Däremot är maktbegreppet, eller subjektet, inte alltid entydigt utan innefattar snarare en bredd med flera olika infallsvinklar. Vi tar med följande citat för att påminna oss och läsaren om komplexiteten när det kommer till maktbegreppet och synen på makt;

Kan vi näpsa en otrevlig medarbetare eller fälla en politiker för tjänstefel känns det bra, som om rättvisan har segrat. Men rättvisa och demokrati är också delar av maktsystemet! Vad som är intressant om man studerar hur människor förhåller sig till makt är att det är just här man kan finna ledtrådar till deras relation till begreppet. Vi är benägna att tala om makt i negativa ordalag, oberoende av den njutning eller positiva upplevelse vi ändå kan ha av makten. (Börjesson & Rehn, 2009. s. 27)

Vi kommer att använda oss av två olika maktperspektiv som stöd i vår studie, något som Franzén (2010) presenterar som *strukturell* och *relationell* makt.

Den strukturella makten utgår från en maktskillnad mellan olika parter som genom samhällsstrukturer är indelade i en över- och underordning (Franzén, 2010). Med andra ord menar man att det finns en bestämd maktordning i samhället där vissa individer eller grupper innehar makt och andra inte. Genom ett upprätthållande av den samhälleliga strukturen lever maktförhållandena vidare och den sociala ordningen vidmakthålls. Makten anses vara något som bidrar till överlägsenhet, genom att härska eller utöva våld drivs maktinnehavaren till att ständigt befinna sig i en högre position än andra (Franzén, 2010). I vissa samhällen är den strukturella makten tydligare än i andra, en typisk sådan är ett klassamhälle med tydliga maktstrukturer där ordningen sedan innan är förutbestämd (a.a.). Du kan alltså bli given ett visst mått av makt genom att födas in i en familj med "rätt" klass (Börjesson & Rehn, 2009). Man skulle kunna betrakta strukturen som ett system, där den som kontrollerar systemet är fördelare av makten. "Det är nästan som om makten skapar en serie roller, maktkostymer som vi antingen får oss tilldelade eller klär oss i."

(Börjesson & Rehn, 2009 s. 19). Genom att vi befinner oss i, och anpassar oss efter systemet bidrar vi ständigt till att upprätthålla den struktur vi är en del av. Att vara del av ett system är däremot inte samstämmigt med att någon inom systemet har eller utövar makt (Lukes, 2008). Snarare är det en produkt av att systemen är indelade i olika strukturnivåer och beskriver hur maktaspekten kommer till uttryck mellan de olika systemen. Precis som vi visade i citatet i början av detta avsnitt har makt ofta en negativ klang och de positiva anknytningarna till begreppet glöms lätt bort. Att någon utövar makt behöver inte betyda att den gör det i den negativa bemärkelsen (a.a.). Någon som har makt kan istället ha en positiv inverkan på en till synes maktlös där det till och med kan anses som den maktutövandes ansvar att rätta till ojämlikheter. Det kan ses som att någon med makt borde rätta till situationen för den maktlöse, istället för att den maktlöse själv måste handla på ett sådant sätt att han bryter den maktstruktur han befinner sig i (a.a.).

Den andra typen av maktperspektiv vi kommer att använda oss av är den relationella synen på makt. Med en grund i Foucaults tankesätt om makt handlar begreppet i stora drag om att beakta subjekten och deras handlande samtidigt som man beaktar omvärlden (Franzén, 2010). För att förstå subjekten som handlande varelser ser man de som aktörer som handlar inom vissa ramar. Man förnekar inte att det finns strukturer men man påstår att strukturerna är föränderliga och att aktörernas relation till dessa inte är förutbestämda. Ett begrepp som visar på att subjekten inte alltid accepterar den maktstruktur de är en del av är *motståndsbegreppet*, eller *motmakt*. Börjesson och Rehn (2009) beskriver att motståndet mot makt föds hos den grupp som anses vara maktlösa och som är i en underordnad position. Motmakt innefattar handlingar som medvetet utförs för att hindra ett maktutövande, det kan handla om att individen känner sig förtryckt eller på andra sätt inte accepterar den sociala ordningen (Börjesson & Rehn, 2009). Relationen mellan vuxen-ungdom går att se som ett exempel på motsatsparet *makt-motmakt* där ungdomar inte accepterar maktordningen utan genom sina handlingar och beteenden gör motstånd mot auktoriteter, makthavare och samhällets normer. Vidare kan motståndet vara ett sätt att förhandla om den sociala kategori man har i ett försök att ta tillbaka sin självbestämmanderätt och förhandla om sin egenmakt i förhållande till vad som kan ses som förtryckande kontroll från samhället (a.a.). I förhållande till vår studie ser vi hur aktörer som socialnämnden, rätten, polis och skolväsendet utövar makt och begränsar ungdomens handlingsutrymme när denne inte följer de normer och regler som man anser ska följas. I många fall är besluten inte förenliga med ungdomens egna åsikter och kan därför leda till att ungdomen uppvisar motmakt.

Foucault var av den mening att strukturer är förbundna till den tid de befinner sig i men bygger på arv från en annan tid (Börjesson & Rehn, 2009). Det var idén om att samhället ständigt utvecklas som Foucault ville komma åt och han var istället av meningen att makt pånyttföds i den sociala världen men att det inte är lika med att den utvecklas. Foucault ger en sammanfattande bild av sin syn på makt i följande citat:

What makes power hold good, what makes it accepted, is simply the fact that it doesn't only weigh on us as a force that says no, but that it traverses and produces things, it induces pleasure, forms knowledge, produces discourse. It needs to be considered as a productive network that runs through the whole social body, much more than as a negative instance whose function is repression (Foucault 1980, s. 119).

Foucault såg makt som en inflytelserik kraft, varken positiv eller negativ utan något som vi befinner oss i och som omsluter oss som i ett nät istället för att vara uppdelat i strukturer (Börjesson & Rehn, 2009). Det går på så sätt inte att komma ifrån makten, den är som en del av den sociala sfären. Vidare lades tonvikt på relationen mellan kunskap och makt och hur den oundvikligen är beroende av varandra, vilket Foucault uttrycker med begreppet makt/kunskap (power/knowledge) (Nilsson, 2008). De två förutsätter varandra och med hjälp av tankesättet går det att analysera relationen mellan individer och hur dessa påverkas av just makt och kunskap som ett sammanflätat begrepp. Den som har kunskap får makt, samtidigt som den som har makt har rätt att uttala sig och på så sätt även förmedla kunskap. Makt/kunskapsbegreppet syftar till att kontrollera och utöva disciplin av subjekt, flera olika varianter av maktutövande finns inom ett samhälle men de kan vara subtila och inte alltid lätta att upptäcka (Börjesson & Rehn, 2009). Därför är det svårt att veta när man anpassar sig till dessa mönster, disciplinära åtgärder tas för givna och är något vi på så sätt upprätthåller och återskapar. Även diskurser befinner sig i nätet av makt, det går inte att analysera ett språkligt fenomen utan att ta makt i beaktande (Nilsson, 2008). Analysen är en viktig del av Foucaults syn på makt, det går alltså inte att läsa sig till hur makten påverkar det som undersöks utan det måste undersökas genom empiriskt material (a.a.).

5 Metod

Vi har gjort en kvalitativ studie med en diskursanalytisk utgångspunkt. Diskursanalysen erbjuder flera olika utgångspunkter och angreppssätt som med fördel kan kombineras (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Vi utgick från en kritisk diskursanalys men använde oss även av kodning, som är ett diskurspsykologiskt verktyg. I enlighet med den kritiska diskursanalysen utgick vi från ett maktperspektiv där vi tolkat hur våra fynd kan förstås genom maktstrukturer. Vi har dock inte arbetat helt utifrån teorin utan tillvägagångssättet har pendlat fram och tillbaka mellan teori och empiri.

Vår studie baserades på 40 domar från Förvaltningsrätten i Stockholm där vi analyserat socialnämnders yttranden i LVU-mål. Det vi har klassat som yttranden är de delar där det framkommer att socialnämnden uttalat sig, antingen skriftligt i domarna, muntligt vid förhandlingarna eller då det finns uppgifter om ungdomens beteende i socialnämndens utredning. Med tanke på att det var begreppet *socialt nedbrytande beteende* vi var intresserade av att undersöka och att både yttranden och utredningarna hör till det sociala arbetets praktik har vi valt att använda oss av båda delar för att komma mer på djupet gällande hur diskursen kring begreppet ser ut i sammanhanget.

5.1 Kritisk diskursanalys (CDA)

De kritiskt diskursanalytiska verktygen kommer från lingvistik och skiljer sig på så sätt från de övriga typerna av diskursanalys. Det har sin grund i språkvetenskap och är mindre konstruktionistiskt än övriga typer, vilket påverkar utbudet av analysverktyg (Bergström & Ekström, 2018). Den språkliga aspekten sammanförs med ett samhällsperspektiv och har som ambition att vara samhällsförändrande och belysa hur maktrelationer tar sig uttryck i bland annat text och tal. Den kritiska diskursanalysen erkänner strukturer som en grundläggande del i hur samhället är uppbyggt, dock utan vidare klarhet gällande vilka dessa strukturer är. Däremot finns en överensstämmelse gällande att strukturerna har ett inslag av makt och att den rådande sociala ordningen bygger på detta (a.a.). Det kritiska inslaget kommer från ett ifrågasättande av de ojämlikheter som finns i samhället (Svensson, 2019). Uppdraget inom den kritiska diskursanalysen blir därmed att utforska och undersöka områden där det kan antas att omotiverad maktutövning, förtryck eller liknande illustreras. Detta inte minst då diskurser bidrar till att upprätthålla maktstrukturer och ideologierna kring dessa. Genom att ifrågasätta de rådande maktförhållandena finns möjlighet att öka medvetenhet kring de strukturer vi omfattas av (a.a.).

Norman Fairclough, en förgrundsgestalt inom den kritiska diskursanalysen, har tydliggjort vad han ser som grundläggande för hur diskurser påverkar människan (Bergström & Ekström, 2018). Han anser att de har en ideationell funktion. Med det menas ett uttryck för uppfattningen om vad något är eller bör vara, diskursen har en förmåga att bidra till systemkonstruktioner, kunskap och värderingar. De har även en relationell funktion, vilket betyder ett upprätthållande av relationer människor emellan genom den diskursiva praktiken. Slutligen framför Fairclough identitet som ett begrepp knutet till diskursens

påverkan. Identiteter skapas genom diskurser och ses ur ett konstruktionistiskt perspektiv snarare än ett klassbaserat system (a.a.).

5.2 Material

Vårt empiriska material består av domar från förvaltningsrätten, som är en typ av officiellt dokument. Bryman (2018) beskriver denna typ av officiella dokument som något från statliga myndigheter som kan användas i forskningssyfte men som inte är skapade av den anledningen. Materialet är allmänna handlingar som går att begära ut och på så sätt möjliga att använda till forskningen. De har dock i grunden ett annat syfte och endast prejudicerande domar är officiellt publicerade, andra domar behöver begäras ut. Domarna är utformade på liknande vis, det framgår vad saken gäller, vilka parterna är, olika yttranden och förvaltningsrättens bedömning. Även relevant lagfakta, såsom propositioner och praxis, i relation till målet, står beskrivet samt hur man överklagar domen.

Att använda sig av dokument som källa är inte alltid oproblemiskt (Billquist & Johnsson, 2007). Det finns därför fyra kriterier som man kan använda sig av i granskandet av dokument för att försäkra sig om deras kvalitet; Autenticitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet (Bryman, 2018; Billquist & Johnsson, 2007). Autenticiteten handlar om huruvida dokumentet är av originalslag och om det finns några tvivel angående författaren (Billquist & Johnsson, 2007). Vi ifrågasätter inte autenticiteten i vårt material, dokumenten är av rättslig karaktär och inhämtade direkt från Förvaltningsrätten i Stockholm. Datum, plats, parter med mera står tydligt beskrivna i materialet och dokumentet är undertecknat av rätten. Trovärdighetskriteriet grundar sig i huruvida dokumentet är felfritt och noggrant beskriver det som avses (a.a.). Vi har heller ingen anledning att ifrågasätta trovärdigheten av dokumenten, materialet beskriver det som ska beskrivas och innehåller vad vi vet inte felaktigheter. Det är dock värt att nämna att vi inte gjort en sekretessprövning för socialnämndens hela yttrande, det ingår därför inte i vårt material och vi kan inte heller uttala oss om yttranden eller utredning som helhet. En annan utmaning är att domarna författas av en föredragande jurist eller notarie som sedan godkänns av rådmannen (domaren). Det gör att socialnämndens uttalanden är nedskrivna och sammanfattade av någon utanför myndigheten. Dock hyser vi en tilltro till rättsväsendet i det avseendet att vi tror att det som framförs i domarna är en korrekt beskrivning av vad parterna anfört.

Representativiteten syftar till att undersöka om dokumentet är likt andra av liknande typ och hur det annars skiljer sig från andra (a.a.) Vi anser att materialet är skrivet på liknande sätt, samtliga delar finns med i de olika domarna men dispositionen och rubrikerna kan se lite annorlunda ut. Det sista kriteriet gällande meningsfullhet innebär en fråga om materialet går att förstå, både utifrån den språkliga aspekten men även i den tolkande kontexten (a.a.). Vi anser materialet vara tydligt och begripligt och det finns inga svårigheter att se utfallet i dokumenten eller följa de resonemang som förs, materialet uppfyller sin meningsfullhet.

5.3 Urval

Vi kontaktade Förvaltningsrätten i Stockholm angående vår studie och bad om att få ta del av LVU-domar från 2019. Domarna gick igenom på plats då Förvaltningsrätten inte kunde sortera ut de efter paragraf. Det gav oss 621 LVU-domar från 2019 och inkluderade paragraf 2–3 §§. Vi sorterade bort de domar som enbart behandlade 2 § LVU samt de domar där ungdomen var över 18 år. Man kan ansöka om vård enligt 3 § LVU upp till 20 års ålder, men vi har valt att sätta en övre åldersgräns på 18 år, i enlighet med barnkonventionens definition av barn. Det gav oss ett material på 135 domar. Då vi studerar *socialt nedbrytande beteende* som är ett av tre rekvisit i 3 § LVU valde vi ut de domar där begreppet fanns med som orsak till ansökan och begränsade då vårt material till 80 domar. Vi bortsåg alltså från de fallen där endast missbruk eller kriminalitet var orsak för ansökan. I vissa fall har det förekommit mål där socialnämnden ansöker om vård både enligt 2 och 3 §§ LVU. Då dessa innehåller intressanta delar gällande det *socialt nedbrytande beteendet* har vi valt att ha med de i vårt urval, dock har vi helt bortsett från de delar som berör brister i omsorgen då detta faller utanför vår studie. I vissa domar är det oklart vilken part som uttalar sig, då vi fokuserar på socialnämndens yttrande och utredning har vi valt bort de domar där det inte tydligt framgår vem som säger vad. För att i slutändan ha ett material som bäst besvarade våra frågeställningar och var i linje med vårt syfte gjorde vi ett avslutande urval. Vi baserade vår studie på de 40 fall där nämnden ansöker om vård enligt 3 § LVU på grund av ett *socialt nedbrytande beteende*. Anledningen till det var att det ofta fanns inslag av kriminalitet och missbruk i det *socialt nedbrytande beteendet* och när de andra rekvisiten fanns inblandade var det svårt att veta vilket beteende som representerade vilket rekvisit.

5.4 Analysverktyg

Vi har använt oss av några olika analysverktyg till vår studie. Kodning, modalitetsmarkörer och interdiskursivitet har använts under olika delar av processen. Faircloughs tredimensionella modell användes för att knyta ihop säcken och sätta vårt resultat i ett sammanhang. Modellen presenteras under ett eget avsnitt.

5.4.2 Kodning

För att kunna arbeta med vårt material har vi valt att använda diskurspsykologins analysverktyg kodning. Boréus och Kohl (2018) beskriver hur man, för att få översikt över sitt material och göra det hanterbart, kan man behöva dela in det i förutbestämda teman och låta kategorier växa fram under bearbetningens gång. Vi har valt att kalla dessa kategorier för övergripande teman. Vi hade redan när vi valde ut vårt material sett vissa likheter dem emellan och hade därför en aning om vilka teman vi skulle stöta på. Då hela domarna inte varit relevanta för vår studie använde vi ett separat dokument där vi klistrade in de delar som vi ansåg oss behöva för att uppnå studiens syfte. För att göra en diskursanalys behöver man ofta läsa igenom materialet flera gånger och noga, något som kallas för närläsning (Bergström & Ekström, 2018). Efter noggrann läsning av materialet började vi genom färgkodning tematisera olika uttryck. Exempel på

tema har varit aggressivitet/hot/våld, utsatthet, miljö och umgänge. Vi har sedan kategoriserat våra fynd och på så sätt kunnat sammanfoga dem till övergripande teman genom att sätta dem i ett sammanhang. I och med att de teman vi skapat utgår från våra subjektiva tolkningar har vi valt att först analysera materialet på var sitt håll, utan insyn i den andres tematiska kodning. Vi har sedan tillsammans jämfört våra teman och tankesätt för att se samstämmigheten i våra tolkningar. En styrka med vår studie är att vi genomförde dessa steg på varsitt håll och när vi sedan satte oss för att diskutera resultaten hade vi kommit fram till samma teman. Efter det arbetade vi med materialet tillsammans och gjorde en gemensam analys med grund i teori. Vi såg mönster och upprepningar av beteenden och handlingar vilket gör att vi tror att vår analys i viss utsträckning kan vara representativt för hur socialnämnder idag beskriver *annat socialt nedbrytande beteende*.

5.4.3 Modalitet

Ett sätt att analysera grad av instämmande av den som uttalar sig är att titta efter modaliteter i texten. Beroende på vilken modalitet som väljs påverkar det diskursens konstruktion av sociala relationer men även kunskaps- och betydelsesystem (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Om talare uttalar en bestämd kunskap som en sanning så görs uttalandet med *hög* affinitet vilket ger det en tyngd och kan framstå som något oomtvistligt. När en talare uttrycker mindre grad av säkerhet så finns det *lägre grad* av affinitet i påståendet, exempelvis att ”man tror” eller att något ”kan vara” på ett sätt. Modalitet kan vara subjektivt eller objektivt. Winther Jørgensen och Phillips (2000) skriver att olika diskurser använder sig av olika form av modalitet och ger exemplet med massmedier som ofta använder sig av objektiv modalitet vilket gör det oklart vems ståndpunkt som redovisas. Ofta skrivs ett påstående som ”nu kommer sommaren” istället för att redovisa vem som säger att sommaren kommer. Det saknas ett subjekt, en individ eller grupp som står bakom uttalandet. En subjektiv modalitet skulle istället vara ”vi tror att sommaren är på väg”, där talarens personliga grad av affinitet också tydligare uttrycks utöver vem som står bakom uttalandet.

Vi har använt oss av modalitetsmarkörer när vi analyserat socialnämndernas beskrivning av *annat socialt nedbrytande beteende* för att se i vilken *grad av säkerhet* man uttalar sig kring ungdomen. Domarska formuleras med neutralt språk vilket har försvårat vår analys då det kan ge uttryck för hög affinitet i uttalanden (exempelvis, den unga HAR, den unga ÄR) utan att vara avsiktligt. Vi har trots detta valt att använda oss av modalitet då även om domarna ska vara neutrala så upptäckte vi vid analys att så inte alltid är fallet. I förvaltningsrättens försök att skriva neutralt så blir det ändå en effekt då uttalandena får en hög affinitet dels av bestämdheten dels då uttalandet kommer från en källa med makt och auktoritet.

5.4.4 Interdiskursivitet och intertextualitet

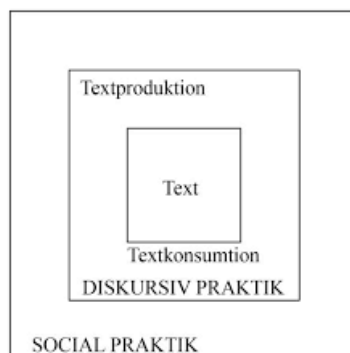
Interdiskursivitet är en typ av intertextualitet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Det består av flera diskurser som ”tävlar” genom diskursordningen. Med intertextualitet menas att man inte börjar om från början utan att kommunikativa händelser bygger vidare på tidigare händelser. Ett konkret exempel kallas

för manifest intertextualitet vilket är när det finns en kedja mellan texter genom att man refererar till annan text (som i den här studien). Vi hittar en intertextuell kedja i domarna då det som socialnämnden anför bygger på utredningar som socialtjänsten gjort men även motiveras genom det som anges i Socialstyrelsens LVU-handbok (2020) och vägleds av tidigare praxis.

Begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* ingår i en interdiskursivitet där betydelsen skapas av både juridiken och socialt arbete. Gränserna mellan diskurserna är diffusa och går in i varandra samtidigt som de tillsammans konstruerar begreppet. “Genom att utnyttja existerande diskurser på nya sätt skapar man förändring, men möjligheterna till förändring begränsas av maktrelationer som bland annat sätter ramarna för olika aktörers tillträde till olika diskurser” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s.78). I förhållande till vår studie tänker vi på interdiskursivitet på följande sätt: Socialnämnden utnyttjar den diskurs kring *socialt nedbrytande beteende* som finns men försöker även att tillskriva nya beteenden och handlingar till begreppet. Då förvaltningsrätten är de som beslutar vad som ska tillhöra diskursen är det i detta fall de som har makten att sätta ramarna och har på så sätt möjlighet att acceptera och begränsa socialnämndens tillträde till diskursen.

5.5 Faircloughs tredimensionella modell

Faircloughs tredimensionella modell används ofta som en analytisk ram när man gör en kritisk diskursanalys då den hjälper en att betrakta diskursen på tre olika nivåer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

Figur 1. Faircloughs tredimensionella modell (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 74)

I mitten finns textdimensionen, det Fairclough kallar för den kommunikativa händelsen, som kan vara en text, bild eller film. Fokus ligger på de formella dragen, alltså den lingvistiska uppbyggnaden i hur texten skrivs. Navet i vår studie, den kommunikativa händelsen som finns i mitten, är de domar där socialnämnden beskriver *annat socialt nedbrytande beteende*. Analysen av det konkreta innehållet har bestått i att vi undersökt vad som uttrycks explicit och implicit i texterna.

På nästa nivå studeras den *diskursiva praktiken* som visar de produktions- och konsumtionsprocesser som är kopplade till den kommunikativa händelsen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). När används texten eller begreppet? I vilken eller vilka diskursiva praktiker ingår den? Hur bygger den vidare på

tidigare existerande diskurser och hur tolkas och reproduceras den? I den diskursiva praktiken talar man om diskursordning vilket kan beskrivas som olika diskurser som befinner sig inom samma område och som kämpar om att bestämma och ge innehåll åt diskursen (a.a.).

Låg interdiskursivitet innebär att man reproducerar den rådande diskursordningen medan en hög interdiskursivitet försöker förändra diskursordningen. Socialnämnden utmanar diskursordningen genom att motivera olika beteenden som *socialt nedbrytande* men det är en ganska låg interdiskursivitet eftersom det ofta sker en reproduktion av den rådande diskursordningen. Begreppet *socialt nedbrytande beteende* ingår utöver det sociala arbetets diskurs även i den juridiska diskursen då förvaltningsrätten är den instans som bedömer huruvida de handlingar och beteenden som beskrivs *faktiskt ska anses* vara ett *annat socialt nedbrytande beteende* i lagens mening.

I den yttersta och sista nivån studeras hur texten och den diskursiva praktiken förbinds till den *sociala praktiken*. Gränserna mellan den diskursiva och sociala praktiken är inte helt tydlig då de går in i varandra (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Den sociala praktiken påverkas av diskursordningen samtidigt som en kommunikativ händelse fungerar som en form av social praktik då den reproducerar eller ifrågasätter diskursordningen. Syftet med en analys av den sociala praktiken är att få en bredare förståelse för hur diskurser skapas och upprätthålls men också hur de används och påverkar människor på riktigt när man använder de exempelvis i rätten, media eller socialtjänsten.

I en diskursanalys ska samtliga tre dimensioner/nivåer analyseras och målet är att kartlägga sambanden mellan språkbruk och social praktik (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

5.6 Kritisk metoddiskussion

Vi hade från början önskat att göra en studie angående det *socialt nedbrytande beteendet* över tid. Vi har nu använt oss av praxis men om vi hade haft möjlighet att själva undersöka hur begreppet konstruerats över tid och inte endast efter praxis hade det kunnat ge ett nytt perspektiv till studien. På grund av att domslut från tidigare år inte finns digitaliserade har det inte varit möjligt inom ramen för vår studie. Vi valde då istället att koncentrera oss på domar från 2019 för att skapa en relevant och nutida bild av hur begreppet tillämpas och konstrueras.

Något vi ser som en brist i studien är att vi inte har haft tillgång till socialnämndens utredning i helhet, vi har inte heller gjort etnografiska studier, vilket menas att vi inte deltagit vid muntliga förhandlingar på grund av att dessa utförs bakom stängda dörrar. Vi anser att vi hade haft större möjlighet att undersöka diskursen i sin helhet om vi hade kunnat kombinera vår studie med fältstudier. Vi hade då kunnat utmana materialet och jämföra vad som tas med i domarna och upptäckt om viktiga delar i utredningen lämnats utanför.

Vår studie hade eventuellt kunnat genomföras med hjälp av andra metoder. Kvalitativa intervjuer med socialarbetare, jurister eller en blandning av dessa hade kunnat ge oss en fördjupad beskrivning av hur de ser på och arbetar med begreppet *annat socialt nedbrytande beteende*. Dock skulle vi ha varit beroende av

att personerna vi intervjuade skulle ha god självinsikt samt att de uttalade sig sanningsenligt. Externa faktorer såsom personkemi mellan intervjuare och informant skulle kunna påverka.

I en studie av mer kvantitativ art hade vi kunnat undersöka vilka ord som förekommer mest i domarna för att visa på relationen mellan det *socialt nedbrytande beteendet* och förekomsten av beteenden och handlingar. Vi har dock velat kritiskt undersöka vilka begrepp och beteenden som beskrivs som *socialt nedbrytande*, det som uttrycks explicit men också implicit. Detta anser vi oss lättare ha kunnat genomföra med en kritisk diskursanalys som förutom automatiskt gett oss ett maktperspektiv även fått oss att analysera domarna på flera nivåer. Faircloughs analysmodell är en passande modell för att sätta en text i ett större sammanhang. Vi har haft användning av modellen för att gå från ett mikroperspektiv till ett makroperspektiv och se hur diskursen kring begreppet vi undersökt påverkar och påverkas av den sociala praktiken. Att modellens gränser inte är helt tydliga utgör dock en utmaning i användandet.

Diskursanalys innefattar många olika analysverktyg men man ska begränsa mängden man använder (Boréus & Brylla, 2018). Det utgör både en för- och nackdel för studien att vi själva har möjlighet att bestämma vilka verktyg som passar bäst för att uppfylla vårt syfte. Litteraturen ger inget svar på vilka verktyg som bör användas i vilka studier och det har därför varit svårt att veta vilka analysverktyg som passar just vår studie och hur många eller få vi behövt.

5.6.2 Validitet och reliabilitet

Bryman (2018) påpekar att reliabilitet och validitet inom det kvalitativa forskningsfältet skiljer sig från det kvantitativa då det inte går att mäta på samma sätt. Man kan se till att studien har en hög reliabilitet och validitet genom att tydligt beskriva studiens pålitlighet (reliabilitet) och trovärdighet (validitet). Det görs genom att vara transparent med tillvägagångssättet och se till att teorin och empirin samspelar (Bryman, 2018).

Reliabiliteten handlar i vårt fall om hur väl vi beskrivit vårt tillvägagångssätt. Vi har tydligt beskrivit i uppsatsen hur processen sett ut under studiens gång. Vi har varit transparenta med vilket urval vi gjort, motiverat våra val gällande teori och metod samt redogjort för hur vi valt att lägga upp vår analys. På så sätt kan läsaren följa med i våra resonemang och göra en egen sammanfattande bedömning gällande vårt resultat i kombination med vald metod och teori. I och med att vårt material är inhämtat från förvaltningsrätten har det inte funnits några tvivel om att domarna i sig är en pålitlig källa. Vi har under tidens gång haft både handledare och andra studenter som granskat vårt arbete och gett kommentarer på tydligheten i studien. En diskursanalys kan vara problematisk när det kommer till reliabilitet då analysverktygen uppfattas olika och kan anses vaga, vilket gör det viktigt att beskriva hur verktygen har använts (Bergström & Ekström, 2018). Vi är medvetna om att vårt arbete med kodning och skapandet av teman är subjektiva tolkningar. För att öka reliabiliteten i vår studie valde vi att först skapa teman på varsitt håll. Vi hittade samma kategorier och tematiserade dessa på liknande sätt och har beskrivit övriga analysverktyg vi använt oss av och hur de använts. Vi ser inga hinder för att andra skulle komma fram till liknande resultat som vi om de använde sig av samma material och teorier, däremot förhindrar inte det att

ytterligare tolkningar skulle kunna göras. Vi gör därför inget sanningsanspråk på vår studie men ser det som fullt möjligt att samma resultat kan fås igen. Då vi endast har plockat ut domar från Förvaltningsrätten i Stockholm vet vi inte om resultatet är en generell beskrivning då det kan finnas möjligheter att andra socialnämnder i landet beskriver begreppet på andra sätt.

Validiteten i kvalitativ forskning handlar om i fall studien är trovärdig (Bryman, 2018). Vi har avsett att studera socialnämndens yttrande i rätten, för att göra detta har vi varit noga med att bara undersöka de delar där det tydligt framgår att informationen kommer från utredningen eller framkommit i nämndens del av yttranden. Vi har bara arbetat med den del av empirin som uppfyller det kriteriet och har haft med oss vår frågeställning och syfte under tidens gång för att försäkra att inte andra delar av domarna influerat vårt resultat. Vi har identifierat det vi ämnade att göra utifrån vår frågeställning kring begreppet. Vi har dock inte haft tillgång till hela utredningarna i målet, det gör att vårt material endast utgör en del av det som framkommit. Studien får sin trovärdighet genom att vi använt oss av analysverktyg som är i linje med vår ansats och att kunskapsläget och definitionen av begreppet hittills har tagits i beaktning inför vår studie. Vi har tagit hjälp av teorier som går väl i linje med vår metod och som utgjorde en viktig grund för att uppfylla vårt syfte. Vårt resultat har inte visat på motstridighet mot något som hittills framkommit i forskning kring begreppet utan stämmer överens med vad andra kommit fram till, det visar på hög validitet.

5.7 Förförståelse

Den förförståelsen som fanns i författarduon kommer från att en av oss hade sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på en uppsökande verksamhet som arbetade i en riskmiljö med ungdomar, där 3 § LVU-vård kunde vara aktuellt. Det fanns på så sätt en uppfattning om vilka beteenden det kunde röra sig om. Vi har tillsammans diskuterat riskmiljöer och vissa typer av beteenden utifrån förförståelsen och reflekterat kring länken mellan lagtext och det praktiska arbetet. Dock anser vi inte att förförståelsen lett till en förutfattad mening eller ett sökande efter att bevisa eller motbevisa den tidigare kunskapen. Vi har låtit empirin tala för sig själv och genom användandet av olika analysverktyg strukturerat upp bearbetning av material och analys för att undvika att förförståelsen blivit ledande.

5.8 Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet (2002) beskriver fyra grundläggande forskningsetiska principer som ska beaktas inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. De fyra allmänna huvudkraven är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. De som aktualiserades för oss var nyttjandekravet och konfidentialitetskravet.

Domar i Sverige går under offentlighetsprincipen vilket regleras i *tryckfrihetsförordningen* (TF, SFS 1949:105), en av Sveriges grundlagar och innebär att vem som helst har rätt till att ta del av allmänna handlingar. Vid forskning på domar ska det dock vanligtvis ske en etikprövning, detta oavsett om forskaren har de berördas samtycke eller inte (Vetenskapsrådet, 2017). Då vår studie genomförs som ett

studentarbete har detta inte krävts. Vi har inte heller behövt inhämta samtycke från de personer som domarna berör och i förlängning inte infria informationskravet. Det innebär *inte* att vi inte problematiserat frågan om samtycke samt hur vi mest lämpligt skulle hantera vårt material utan att undanröja identitet på de som figurerar i domarna. Här resonerade vi att det krävs en försiktighet just på grund av att de unga figurerar i en studie som de inte bett om att delta i eller kunnat godkänna medverkan till. Vi har valt att avidentifiera materialet då ungdomarnas identitet inte påverkar resultatet i vår studie och av hänsyn till de känsliga uppgifter som förekommer. Vi har även anonymiserat platser och datum för att ytterligare försvåra identifiering. Undantaget vi gjort gäller Sergels torg och T-centralen i Stockholm då det finns en allmän uppfattning om att platserna är riskmiljöer. Det ger tyngd åt vår studie och är så pass allmänna platser att de inte riskerar att avslöja någons identitet.

Vid ansökan om tvångsvård beskrivs ofta ungdomars hemförhållanden, relationer, beteenden och känslor. Då vi i vår studie valt att undersöka rekvisitet *annat socialt nedbrytande beteende* så har det ingått att studera just dessa uppgifter men vi har under processen arbetat med stor varsamhet av respekt för de unga och deras familjer. Krav på konfidentialitet betonas även av Vetenskapsrådet (2002) när det gäller “människor eller grupper som i ett eller annat avseende kan anses svaga och utsatta” (s.13). Syftet har varit att ingen utomstående ska kunna identifiera vilka domarna handlar om. Vi har därför valt att anonymisera målnummer samt alla namn i domarna som vi valt ut. Vi har även valt att inte bifoga domarnas målnummer i vår referenslista då konfidentialitetskravet har vägt tungt för oss och vi ansåg det, ur en etisk synpunkt, viktigt att så långt som möjligt undvika igenkänning av de individer som förekommer i materialet. Ett kvalitetskrav som kännetecknar god forskning är bland annat den om transparens (Vetenskapsrådet, 2017) vilket kan bli en fråga som väcks i och med vårt beslut. Vi anser oss dock ha haft en tydlighet och transparens kring hur vårt urval gått till vilket gör att om någon önskar att replikera vår studie så har de möjlighet att begära ut samma material.

Domarna vi granskat fick vi åtkomst till via en sessionslänk från Förvaltningsrätten i Stockholm och som vid inloggning krävt ett lösenord som endast vi kände till. Sessionslänken försvann automatiskt vid ett satt datum vilket gör att vi inte längre har åtkomst till samtliga LVU-domar från 2019. De domar som valdes ut för att studeras förvarades på så sätt att ingen utomstående har haft tillgång till dem vilket också faller under konfidentialitetskravet. Vi har arbetat med materialet på våra datorer via sessionslänken men inte sparat domar på några molntjänster. Först efter att vi anonymiserat namn, platser, målnummer och tagit ut de relevanta delarna med socialnämndernas yttranden har vi arbetat med materialet på en molntjänst för att underlätta arbetet. Inga utomstående har haft tillgång till våra kontouppgifter där det anonymiserade materialet delats mellan oss.

Nyttjandekravet innebär att material som samlas in till en studie endast ska användas i det syftet. Man får inte sälja vidare uppgifter eller använda de för annat ändamål (Vetenskapsrådet, 2002). För vår del innebär det att samtligt material som vi inhämtat från förvaltningsrätten kommer att förstöras efter att studien blivit godkänd.

6 Resultat och analys

Vi har valt att presentera vårt resultat tillsammans med analys under samma kapitel då vi tycker att det är lättare att följa våra resonemang i direkt anslutning till ett citat. Vi har först gjort en analys med hjälp av våra analysverktyg för att sedan göra en sammanfattande, mer övergripande, analys ur ett teoretiskt perspektiv.

Vi identifierade fyra olika övergripande teman i vårt empiriska material. Vi har valt att kalla dessa för *det rebelliska beteendet*, *det farliga beteendet*, *beskrivning av utsatthet* och *det vardagliga normbrytande beteendet*. De citat vi valt ut för att beskriva de olika teman vi kategoriserat är representativa för hela diskursen. Vi ser återkommande hur samma typ av beteende, händelser och handlingar beskrivs hos större delen av ungdomarna och har utifrån det valt några representativa citat som beskriver det vi vill understryka. Vi upptäckte att flera beskrivningar går in i varandra och att vi ofta kunde se hur ungdomens beteende kunde passa in i flera teman. Vi såg en återkommande beskrivning av bristande sysselsättning/skolgång, oro för umgänge - brist på det eller att ungdomen umgås med andra med dålig inverkan, riskfyllda miljöer, oro från flera håll - föräldrar, Mini-Maria, fritidsgård, polis med mera. Det var även återkommande att man redovisade tidigare kontakt med socialtjänsten samt beskrivningar av tidigare insatser som familjebehandling, multisystemisk terapi (MST) etcetera.

6.1 Textdimensionen

Textdimensionen är den innersta nivån i Faircloughs tredimensionella modell (Svensson, 2019; Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Det handlar om den text som analyseras och är på så sätt själva navet. Vår textdimension, den innersta delen, är de domar vi har undersökt. För att undersöka texten analyserar man textens språkbruk och vilken effekt det får för texten (a.a.). Vi har valt att plocka ut citat som illustrerar de teman vi identifierat, samt analyserat citaten med hjälp av modalitetsmarkörer. Vi har även valt att titta på intensiteten i påståendena och värdeladdade ord för att identifiera vilken innebörd det får för uttalandena.

6.1.2 Det rebelliska beteendet

I det här temat har vi identifierat motstånd mot auktoriteter, regelbrytande, kriminella värderingar och/eller kriminella handlingar av mindre allvarlig karaktär. Ungdomen sägs avvika från hem eller placering, vistas i olämpliga miljöer, använda alkohol eller andra droger, har ett ifrågasatt umgänge, har visst utåtagerande beteende genom att slå sönder eller förstöra saker i hemmet. Vi kallar den här typen av beteende för ett rebelliskt sådant och kommer att presentera delar av domarna som illustrerar det temat.

Senare under dagen gjorde sig X okontaktbar för nämnden, dagen därpå skolkade hon och föräldrarna fick inte tag på henne. X hade ett dåligt umgänge på sin tidigare skola som hon nu brutit med. Den nya skolan uttrycker en oro för henne bl.a. eftersom hon umgås med ungdomar som använder och säljer droger. I tidigare utredning från (datum) framkommer att föräldrarna sedan länge sökt hjälp för X då de sedan X födsel har haft svårt med gränssättning och känsloreglering. Under den muntliga förhandlingen framkom att X uppgett för sina vårdnadshavare att hon vill dricka öl och att alla hennes vänner gör det. X kontaktperson på det SiS-hem hon är placerad vid upplever en stor attitydförändring hos X som bl.a. uppges ha kastat saft på och skrikat fula ord åt personalen (dom nr. 8)

Citatet ovan beskriver hur den unge begått olämpliga handlingar som att göra sig okontaktbar och skolka. Man beskriver hur hennes gamla och nya umgänge har ett dåligt inflytande på henne. De nya bekantskaperna ska använda och sälja droger, det uttalas som en sanning. Kontaktpersonens uttalande uttrycker en högre intensitet i att det skett en *stor förändring* i den unges beteende men uppgifterna om att hon kastat saft och skrikit fula ord på personalen uttrycks mildare. Det har inte lika hög affinitet, det fastslås inte som en sanning. Texten upplevs som ett försök till neutralt beskrivande av händelser utan ifrågasättande av sanningshalten. Sammantaget kan ungdomens beteende tolkas som ett rebelliskt sådant då hon begår normbrytande handlingar utan allvarligare inslag.

Trots insatserna har X fått ett alltmer socialt nedbrytande beteende med hot och aggressivitet. Hon tål inga gränser. Hon har avvikit både från familjens hem och från placeringar utanför hemmet. Genom att avvika utsätter hon sig för risker och hindrar möjligheterna till vård. Hon uppvisar ett aggressivt beteende genom de kriminella handlingar hon misstänks för. Hon är bara 15 år och har inte gått i skolan på ett och ett halvt år. X har inte någon annan positiv sysselsättning att fylla sin tid med. (Dom nr. 9)

Citatet beskriver hur ungdomens beteende eskalerat *trots* tidigare insatser vilket kan tolkas som ett skuldbeläggande. Man tydliggör eskaleringen i beteenden med uttrycket *alltmer*. Hon tål *inga* gränser är ett starkt påstående med hög affinitet då det inte rör sig om att hon har svårt för eller att hon inte tål vissa gränser utan *inga*. Socialnämnden pekar på att ungdomen förhindrar möjligheterna till vård och utsätter sig för risker - även detta kan tolkas som ett skuldbeläggande. Ansvar hamnar på ungdomen då hennes handlingar leder till att hon kan råka illa ut och då hon inte samarbetar till vård.

Nämnden har även gjort gällande att det finns en påtaglig risk för att X hälsa och utveckling skadas på grund av att hon har ett socialt nedbrytande beteende. Av utredningen i målet framgår att X avvikit från hemmet och jourhemmet vid fem tillfällen under våren och att hon hållit sig undan i upp till en vecka i sträck. När X avvikit har hon befunnit sig hos sin pojkvän som är 19 år och missbrukar cannabis. X har testat cannabis och alkohol. Hon har även hög frånvaro i skolan med betygsvarningar i flera ämnen. (Dom nr. 12)

I citatet slår nämnden fast att ungdomen *har* ett *socialt nedbrytande beteende*, det uttalas med hög affinitet och finns därför inget tvivel gällande påståendet. Man beskriver hur ungdomen hållit sig undan. Det påståendet pekar på att målet med beteendet har varit att hålla sig borta, det framgår ingen annan anledning till att ungdomen inte återvänt till hemmet. Det finns en värdering i uttalandet och framgår inte som en neutral beskrivning av vad som skett. Man lyfter pojkvännen som en riskperson i ungdomens liv genom att denne har ett missbruk, här ligger fokus på en annan individs beteende. Det uppfattas även som att pojkvännens ålder är av betydelse, som att det tillför något till varför han inte är ett lämpligt umgänge. Trots att ungdomen själv har testat cannabis och alkohol bedöms det inte som ett missbruk och lyfts inte heller som en riskfaktor i sig självt. Risker ligger snarare i umgänget i sig och pojkvännens, enligt nämnden, fastslagna missbruk.

... har enligt nämndens utredning visat likgiltighet inför det brott som hon misstänks för och motsatt sig alla typer av regler som satts upp av vuxenvärlden. I jourhemmen har hon inte accepterat regler och har varit borta kvällar och nätter utan att någon har känt till var hon befunnit sig. (Dom nr. 13)

Citatet ovan beskriver hur ungdomen har svårt för regler som vuxenvärlden sätter upp, ett motstånd mot auktoriteter. Man skriver att det är *alla typer av regler* som visar på hög affinitet, det är inte endast vissa regler eller ibland utan *alla*. Vidare beskriver man hur hon fortsätter vara regelbrytande, hon har hållit sig borta och vuxenvärlden har inte haft kännedom om vart hon varit. *Utän att någon*, tolkas som att *ingen* haft kännedom om vart hon varit vilket ger ett väldigt allvarligt intryck. Ett rebelliskt beteende med mycket motstånd mot de vuxnas regler som skulle kunna tolkas som en form av motmakt. Utöver att ungdomen inte godtar regler så beskriver man också hur hon *visat likgiltighet*, en felaktig reaktion på det hon gjort, man påpekar att den normala reaktionen av ånger saknas.

En annan del i det socialt nedbrytande beteendet är att X kommer i kontakt med narkotika. Han testade positivt på THC den (datum) och han har vid tidigare tillfällen varit misstänkt för narkotikabrott och polisen har tvingats kroppsvisitera honom på grund av att han uppträtt som att han vore drogpåverkad. Men den största delen i det nedbrytande beteendet är att X vistas i olämpliga miljöer. Han har själv medgett att han har vistas [sic] i (plats) och att han sett droger där. Det är en för polis och socialtjänst känd plats, eftersom det pågår narkotikahandel där. Även föreståndaren på den fritidsgård X brukar vara vid uppger att X umgås med personer, som har med narkotika att göra. X vistas således på mycket riskfyllda platser där det är konstant närvaro av narkotika och kriminalitet. Genom umgänget har X utvecklat en kriminell identitet, något som har pågått allt sedan han var i mycket låg ålder... men att han inte låter sig styras av vuxna – han har problem med auktoriteter. (Dom nr. 15)

Det rebelliska beteendet beskrivs genom att ungdomen varit misstänkt för narkotikabrott samt vistas vid platser och umgått med personer förknippade med droger. Man fastslår att platserna han vistas på är *mycket* riskfyllda samt att det finns en *konstant* närvaro av narkotika och kriminalitet. Detta betonar hur skadliga dessa platser är. Man fastslår att den unge har utvecklat en kriminell *identitet* samt att detta skett över tid. Det uttalas med hög affinitet kring ungdomens identitet vilket vi tolkar som ett anspråk på makt. Socialnämnden går här från att beskriva handlingar och beteenden till att tala om ungdomens identitet. Vi ser att man beskriver hur polisen *tvingats* till att kroppsvisitera honom då han uppträtt drogpåverkad. Istället för att skildra händelsen neutralt beskriver man hur polisen inte haft något annat alternativt till handlingen. Det ger kroppsvisiteringen, som är en form av maktutövning då den inte kan utföras av vem som helst, en ursäktande ton.

X vistas i destruktiva miljöer. Det har under utredningstiden kommit in orosanmälan från både socialjour och polis. X har etablerat sig på Sergels torg och umgås i miljöer där det finns kriminalitet, psykisk ohälsa och droger. X har fortsatt en hög skolfrånvaro. Det är omöjligt att få kontakt med X. (Dom nr. 16).

Citatet ovan visar hur ett försök att skriva neutralt ger uttryck för hög affinitet. Det ges inte utrymme för tvivel för påståendena utan konstateras kort. Man beskriver hur det finns psykisk ohälsa i miljön ungdomen befinner sig i förutom att det finns droger och kriminalitet. Det är en ovanlig beskrivning, inget vi sett i tidigare domar där det mer beskrivs som riskmiljö på grund av de två senare. Är det platsen som ger uttryck för hennes psykiska ohälsa och att det därför är destruktivt för henne att befinna sig på platsen? Vidare beskriver man hur ungdomen är *omöjlig* att få tag på, vilket förutom uppmärksammar det oönskade beteendet också görs med ett laddat ord. Ungdomen är inte svår att få tag på utan omöjlig.

Vidare anges i utredningen att X umgås i kretsar där våld mot andra har normaliserats och där han blivit tillfrågad om att sälja narkotika. X har också till nämnden gett uttryck för att han ser upp till artister som tjänar bra pengar på att göra olagliga saker och för att han inte känner någon ånger för vad han utsatt andra för. X har i tidig ålder påträffats utomhus sent på kvällarna tillsammans med äldre barn och han har en stor social krets som är spridd över olika platser. Han har vid ett tillfälle lämnat hemmet med en batong. X har även rymt hemifrån och har då undanhållit sig kontakt med sina föräldrar. Han följer inte de regler och rutiner som familjen uppställer. (Dom nr. 20)

Nämnden beskriver hur ungdomen umgås i kretsar där våld inte bara är vanligt utan genom en normaliseringsprocess har *normaliserats*. Ungdomen ska ha uttryckt att han idealiserar personer som begår kriminella handlingar vilket vi tolkar som ett ofarligt normbrytande beteende. Vidare påtalas att ungdomen inte reagerar rätt på sina handlingar, avsaknaden av ånger påpekas. En otydlighet vi ser i citatet är hur man hänvisar till hans stora sociala umgänge som är *spridd på olika platser*. Det är oklart hur det bidrar till ett *annat socialt nedbrytande beteende*. Ungdomen har ett rebelliskt beteende genom att inte följa regler som vuxenvärlden sätter upp och *har undanhållit sig kontakt*. Det är en aktiv handling som visar på att ungdomen har gjort detta med uppsåt.

Han har dock alltså svårt att acceptera regler och gränssättning samt att se sin egen del i konflikter som uppstår. Det har förekommit en del konflikter under placeringstiden och X har även vid ett tillfälle misstänkts för att ha stulit en moped. Han har också haft en del problem med att följa reglerna kring hemresor för att hälsa på familjen. Han har under dessa hemresor gått hemifrån utan att tala om vart han ska och kommit hem mycket senare än vad som varit bestämt. Det är viktigt för X utveckling att han håller sig till rutiner och gränser. (Dom nr. 22)

Här påpekas att ungdomen har svårt för regler och gränssättning men det uttrycks med en lägre affinitet än i tidigare citat. Det är något han har *svårt att acceptera* men framställs inte som en omöjlighet. Även här påpekar man brist på insikt och anser att ungdomen reagerar fel och inte enligt vad som förväntas. Vi ser en lägre affinitet gällande att ungdomen har en *del problem* och uppfattas som att man inte påstår med hög säkerhet att ungdomen gjort de saker som framställs. Nämnden fastslår att det han behöver för att utvecklas är att hålla sig till rutiner och gränser. Det tolkar vi som ett maktuttalande och en förväntning på att ungdomen ska följa de regler som vuxenvärlden sätter upp.

Av nämndens utredning kommer det fram att X, som är 15 år gammal, använder droger och att hennes droganvändande har accelererat sedan familjen flyttade till (plats) under (datum). X har själv berättat att hon använder droger för att lindra sin ångest och att drogerna är hennes sätt att må bra. I samband med att X omhändertogs i (datum) lämnade hon urinprover som var positiva på bensodiazepiner, THC (cannabis), amfetamin och metamfetamin. Av nämndens utredning framkommer det vidare att X har rymt hemifrån vid flera tillfällen och att hon då gjort sig oanträffbar för sin familj. X umgås även i kretsar med äldre ungdomar och unga vuxna där det förekommer narkotika och kriminalitet. Hon har även berättat att hon har befunnit sig i en lägenhet där droger distribueras. (Dom nr. 28)

Det rebelliska beteendet beskrivs här som att ungdomen använder droger, har rymt hemifrån vid flera tillfällen, gjort sig oanträffbar, umgås med äldre ungdomar och unga vuxna där det förekommer droger och kriminalitet. Nämnden påpekar även att hon *vistats* på en plats där droger distribuerats, här förs just vistelsen fram som risken och inga handlingar kopplade till ungdomen framförs. Att göra sig oanträffbar är en återkommande formulering, det beskrivs som en aktiv handling och något som ungdomen gör med

uppsåt. Allt uttalas med hög affinitet, det sägs med stor säkerhet. Ungdomen själv har uppgivit att hon använder droger på grund av sitt psykiska mående vilket blir en parentes i sammanhanget.

6.1.3 Det farliga beteendet

Ungdomen som enligt vår tolkning uppvisar ett farligt beteende är den som sägs ha uttalat dödshot, begått eller är misstänkt för brott - ofta grövre som till exempel övergrepp i rättsak och rån. Även vanligen misstänkt för flera och/eller upprepade brott. Ungdomen beskrivs ha ett våldsamt och aggressivt beteende, det finns avvikande föremål som vapen och skyddsväst i närheten av den unga. I domarna beskrivs en mer allvarlig ton kring beteendet och handlingarna och ungdomen beskrivs som en fara för sig själva eller andra. Enligt domarna har beteendet ofta eskalerat över tid.

... är misstänkt för 16 olika brottspunkter, däribland rån, samt att hennes beteende under den senaste tiden har eskalerat så pass kraftigt att hon har en tydlig inverkan på lägesbilden i lokalpolisområde [sic]. Vidare finns det uppgifter från fältassistenter som känt X under de senaste två åren att X regelbundet befinner sig i (plats) centrum, vilket bedöms vara en riskmiljö för ungdomar att vistas i kvällstid. Hon har ingått i konstellationer där det förekommit att hon har hotat andra ungdomar via sociala medier och sökt upp dem på deras skolor för att hota eller misshandla dem. Enligt biträdande rektor på X skola har X dagligen kränkt elever och personal på skolan både verbalt och fysiskt i sådan mån att skolan efter en stor våldsincident i (datum) beslutade om enskild undervisning i hemmet för X ... Under den muntliga förhandlingen har nämnden uppgett att en anmälan från polisen kommit in angående en händelse den (datum) då X tillsammans med kompisar ska ha tänt eld i en tvättstuga och stängt in en äldre kvinna där i cirka 15 minuter. (Dom nr. 10).

I citatet ser vi en ungdom som är misstänkt för flera brott och vistas i riskfyllda miljöer, hennes relation till andra unga och vuxna beskrivs som oroande då hon är fysiskt våldsam och verbalt kränkande. Uppgifterna har hög affinitet vilket betyder att det uttalas med hög säkerhet och inte lämnar utrymme för tvivel, *hon har* utfört handlingar. Hon har även *regelbundet* och *dagligen* befunnit sig på platser och uppträtt kränkande. Det är ord som illustrerar ett återkommande beteende till den grad att det uppfattas som allvarligt. Speciellt uttrycket *dagligen* lämnar inget utrymme för tvivel. En utstickande aspekt är hur man motiverar enskild undervisning i hemmet. Här ser vi uttryck som *i sådan mån* att det efter en *stor* våldsincident beslutades om andra undervisningsformer. Att besluta om enskild undervisning tolkar vi som en maktutövning, varpå beskrivningarna innan ger intryck av att vara ett ursäktande, hennes beteende har lett till att det inte finns något annat val. Den sista delen av citatet innefattar en lägre affinitet än tidigare, påståendet att hon tillsammans med vänner tänt eld på en tvättstuga är allvarligt men sanningsanspråket är inte lika högt. I texten läggs stor vikt vid de handlingar ungdomen begått, aggressivitet och utåtagerande beteende som leder till uppenbart farliga situationer. Beskrivningen av det farliga beteendet ges även uttryck genom att det är upprepade händelser.

På ett utredningshem där hon var placerad under (datum) och (datum) ska hon ha hotat en annan flicka med en kniv och uppgett att hon skulle mörda henne, samt ha kastat en kruka i huvudet på en anställd. Under sommaren ska hon på ett HVB-hem ha kastat en askkopp i huvudet på en anställd, samt ha stulit nycklar till en låda med knivar och vägrat lämna ifrån sig knivarna förrän polisen ingripit. (Dom nr. 19)

I det här citatet ser vi hur en ungdom beskrivs ha uttalat dödshot och kastat saker både på en annan ungdom och en vuxen. Påståendena är av lägre affinitet, *hon ska ha* ger inte uttryck för att vara den otvivelaktiga sanningen och uttalas därför inte med säkerhet. Beskrivningar av det farliga beteendet innefattar de handlingar som utförts och som riskerar att tillföra andra allvarlig skada, både andra unga men även personal. Ordvalet *vägrat* är ett värdeladdat ord som man valt istället för att beskriva det som att *hon inte ville*. Det läggs en värdering i påståendet och är ett konstaterande av vad hon gjort. Samtidigt har ungdomen tillskansat sig makt genom att välja att inte lämna ifrån sig knivarna förrän polisen tvingat henne till det, vi ser därför indikationer både på maktutövande och motmakt.

Av utredningen i målet framgår bl.a. att X har ett mycket utåtagerande uppträdande som leder till att han bl.a. hotar, kränker och slår personer i sin omgivning. Det har förekommit situationer då han har använt kniv. På grund av X beteende har han stängts av från flera skolor och fått undervisning avskilt från andra elever. Vid ett tillfälle har situationen urartat så att polis har fått kallas till skolan. X blev då polisanmäld för både misshandel och skadegörelse. Det har även förekommit tillfällen då X har deltagit i uppgörelser och han har, under pågående bilfärd, tagit tag om ratten och öppnat bildörren. Nämnden har uppgett att X beteende har eskalerat under den tid som han har varit aktuell hos dem. Vidare har X uppträtt aggressivt i det HVB-hem där han efter omhändertagandet befinner sig och personal har vid flera tillfällen behövt lägga ner honom mot golvet för att lugna ner situationen. (Dom nr. 24)

Vi ser hur det beskrivs att ungdomen har ett eskalerande utåtagerande uppträdande, det är även fastslaget att det är *uppträdandet* som leder till hans *handlingar*. Det ligger en problematik i det uttalandet genom att det inte endast fokuserar på det ena eller det andra, utan kopplar ihop de två och påstår att de är förbundna. Det finns inget utrymme för att det skulle finnas andra anledningar till de handlingar han utfört. Här läggs skulden på ungdomen, att det är på grund av det egna beteendet som han stängts av från *flera* skolor och inte längre kan få undervisning tillsammans med andra. Påståendena har hög affinitet genom att det konstateras att han utfört de handlingar och har det beteendet som beskrivs. Däremot handlar det inte om att han alltid betar sig på ett sådant sätt i och med att det handlar om *ett tillfälle* och att situationer *har förekommit*. Det visar på att det inte handlar om dagliga situationer. Även i det här citatet kan vi se hur man innan en maktåtgärd beskriver varför man har behövt utföra de handlingarna. Man beskriver att ungdomen varit så aggressiv att man flertalet gånger *behövt* lägga ungdomen mot golvet, i ordet *behövt* ligger en värdering som visar på ett rättfärdigande för den makthandling man utfört. Ungdomen har uppvisat motmakt genom att inte ha accepterat det vuxenvärlden förväntar sig tills han handgripligen blivit tvingad att göra så. Det farliga beteendet består bland annat i att ungdomen riskerar att skada sig själv eller andra genom det aggressiva beteendet och genom att ha tagit tag i ratten och öppnat bildörren under en bilfärd.

Det socialt nedbrytande beteendet består i ett våldsamt aggressivt sätt mot både vuxna och andra elever, att X har misshandlat en jämnårig elev så att denne brutit lärbenet och att han gör kränkande uttalanden mot flickor. Han följer inte regler. X har ett beteende som avviker från samhällets normer. (Dom nr. 30)

Citatet ger en tydlig bild av vad socialnämnden påstår är ett *socialt nedbrytande beteende*. Att man valt att kalla beteendet för *våldsamt aggressivt* visar på seriositeten i situationen genom starka uttryck. Det ligger en hög affinitet i de beteenden som tillskrivs ungdomen. Det är fastslaget bortom tvivel att ungdomen inte

följer regler och har ett beteende som inte följer normen. Det är ett maktuttalande att fastslå att en ungdom *aldrig* gör något. Det ges inget utrymme för att ungdomen ibland inte följer regler utan man fastslår att det är på det här sättet ungdomen *alltid* betar sig. Det farliga beteendet uttrycks genom att ungdomen har misshandlat en annan ungdom till den grad att denne brutit lårbenet. Det kränkande beteendet ligger uppenbarligen till grund för det *socialt nedbrytande beteendet* men representerar inte riktigt det våldsamma och aggressiva sätt som tidigare beskrivits.

Han bedöms uppfylla rekvisiten för socialt nedbrytande beteende utifrån det snabbt eskalerande och allvarliga utåtagerande beteendet han påvisat. Det finns en påtaglig risk att hans hälsa och utveckling skadas och han riskerar att hamna i situationer där han blir misstänkt för brott. X behöver placeras utanför hemmet. Han har återkommande sagt att han kommer åka hem för att orsaka skada gentemot sin familj. Hans samtycke är därför inte tillförlitligt. Av nämndens utredning framgår att X är hotfull och aggressiv i sin hemmiljö, att han slagit sina föräldrar och hotat sin lillasyster samt att han slagit sönder inredning i hemmet. Vidare framgår att hans utåtagerande beteende har eskalerat på senare tid. X har själv uppgett att han sagt till samtliga familjemedlemmar att han kommer att döda dem. (Dom nr. 37)

I citatet beskrivs hur det allvarliga utåtagerande beteendet som eskalerat snabbt är det *socialt nedbrytande beteendet*. Samtidigt beskrivs att man *bedömer det*, det är alltså utifrån den egna uppfattningen man bedömer vad som borde tillhöra begreppet och slår inte i samma grad fast att det är med all säkerhet. Genom att använda värdeladdade ord som *snabbt eskalerande* och *allvarliga utåtagerande* höjer man intensiteten i påståendena. Det är anmärkningsvärt att man anser att ungdomen riskerar att hamna i situationer där han blir *misstänkt* för brott. Det handlar då om en annan formulering än att säga att han riskerar att *begå* brott. Socialnämnden tar bort honom som aktör och påstår att det är något han själv riskerar att utsättas för. Det farliga beteendet handlar om hur det uppges att han betar sig mot sin familj, han har skadat sina föräldrar, hotat sin lillasyster och uppgett för *samtliga* familjemedlemmar att han kommer att döda dem. På grund av just den anledningen anser man att hans samtycke inte är tillförlitligt, det är fastslaget att det är på grund av hoten mot familjen som han inte kommer att samtycka till vård.

Hans beteende har också eskalerat under (datum). X har ett mycket hotfullt och utåtagerande beteende och har varit involverad i en rad våldsincidenter både med vuxna och jämnåriga. Han har varit fysiskt utåtagerande mot familjemedlemmar och verbalt hotat professionella. X är anmäld för olika brott ... Han har misstänkts för narkotikabrott, hot mot tjänsteman, olaga hot och brott mot knivlagen. (Dom nr. 39)

Citatet visar på en ökning av beteendet, det har eskalerat under en speciell tidsperiod. Man använder ordet *mycket*, som har hög intensitet, för att lägga extra vikt vid det hotfulla och utåtagerande beteendet. Påståendena består av en hög affinitet men är lite diffusa. Man säger att han varit involverad i *en rad* våldsincidenter, det tydliggör att det är flera men säger inget om den faktiska mängden. Det farliga beteendet består i att han varit våldsam både mot unga och vuxna, både inom familjen och mot professionella. Ett sådant uttalande får med bredden av problematiken och visar på att ungdomen inte accepterar de vuxnas auktoritet utan uppvisar motmakt. Att han har varit fysiskt utåtagerande säger att det är något utanför verbalt hot men inte vilken typ av fysisk handling det innefattar, allvarlighetsgraden av beteendet är därmed svår att fastslå.

Det socialt nedbrytande beteendet består i ett normbrytande beteende, bristande skolgång och användning av narkotika som riskerar att utvecklas till ett allvarligt missbruk. Omfattande riskfaktorer är även X kriminella värderingar, den konfliktfyllda hemmiljön samt oklarheter kring X psykiska hälsa. Efter omhändertagandet placerades X initialt på HVBhemmet [sic]. På grund av ett antal incidenter blev han omplacerad till akuthemmet (plats). Under tiden på (plats) har X bl.a. hotat att han skulle hugga ner lärare och bränna upp huset. Han tog in gatstenar och hade kniv. Han blev misstänkt för bilbrand. (Dom nr. 2)

Här uppmärksammas att ett normbrytande beteende är ett *socialt nedbrytande beteende*. Man drar tidigt parallellerna att ungdomen riskerar att utveckla ett missbruk, man gör ett uttalande om framtiden.

Socialnämnden lyfter i citatet de risker som kan bli aktuella för ungdomen, däremot uppfattas han inte som utsatt utan det är mer en beskrivning av framtida risker. Något vi uppmärksammat är att de anser att oklarheter kring den psykiska hälsan är något som skulle utgöra en risk för ungdomen i den mån att det motiverar tvångsvård enligt LVU. Det farliga beteendet består i att ungdomen hotat lärare och hotat att bränna upp huset. Ungdomen tillskansade sig gatstenar och kniv och blev misstänkt för bilbrand vilket visar på allvarlighetsgraden i ungdomens beteende. Dock ligger till största del fokus på det som kan komma att hända.

6.1.4 Beskrivning av utsatthet

Ungdomen som beskrivs ha psykiatriska diagnoser, självskadebeteende eller psykisk ohälsa återfinns i detta tema. Ungdomen anses vara utsatt av andra, sakna vårdnadshavare/föräldrar, ha föräldrar som brister i omsorgen (utan vårdansökan enligt 2 § LVU), vara utsatt för våld och hot om våld. Det finns en rädsla att ungdomen ska övertalas till kriminalitet eller att den har en nedbrytande partner. Det här temat har vi valt att se som *beskrivning av utsatthet*.

Det finns en oro för X mående och umgänge. X har vid flera tillfällen uppgett för skolpersonal att hon är utsatt för hot och våld med anledning av att hon ingår i ett kriminellt nätverk och får "uppdrag". I (datum) kom X till skolan med skärsår efter att ha blivit knivskuren. (Datum) avvek X från jourhemmet hon var placerad på ... Hon påträffades av polis senare samma dag på en krog tillsammans med för henne okända män som hade erbjudit henne sovplats ... Av utredningen i målet framgår att X har blivit utsatt för både hot och våld och det finns uppgifter om att hon har haft samröre med, och utfört uppdrag åt, ett kriminellt nätverk. I samband med detta har hon också vistats i riskfyllda miljöer där hon blivit utsatt för brott. (Dom nr. 3)

Citatet visar att umgänge och mående är en riskfaktor, dock läggs här fokus på att det utgör oro och anges inte som att hon är risktagande. Även om det beskrivs hur ungdomen ingår i ett kriminellt nätverk läggs det fram som risk för ungdomen och en utsatthet. Påståendena har en hög affinitet där det sägs med säkerhet att ungdomen utsätts för risker, hon ses däremot inte som en aktör som är ansvarig för riskerna. I citatet uppfattas att ungdomen har ett *socialt nedbrytande beteende* genom att hon vistats på olika platser och har utsatts för risker, hennes egna kriminella handlingar framställs inte som problemet i sig.

Av utredningen i målet framgår att X under en längre tid och under allt längre perioder försvunnit hemifrån utanför vuxen kontroll. Hon har då ofta befunnit sig i olämpliga miljöer som T-centralen och Sergels torg på kvällar och nätter. Av utredningen framgår vidare att hon druckit alkohol och deltagit i fester och slagsmål. Det finns även en oro för att X utnyttjas sexuellt av äldre kamrater i utbyte mot bl.a. alkohol. (Dom nr. 18)

Av citatet framgår att ungdomen under *längre tid* och under *allt längre perioder* försvinner utanför vuxen kontroll. Här tolkar vi ett underliggande antagande om att en ungdom ska underkasta sig kontroll av vuxenvärlden, det uppfattas som en risk när kontrollen inte finns. Ungdomen har på så sätt tagit tillbaka makten genom att avvika och befinna sig i olämpliga miljöer. Att hon har deltagit i fester och slagsmål kan knappast ses som liktydigt, trots det tas det upp i samma mening med innebörden att slagsmål är något hon deltar i, precis som en fest. Det tas upp som en oro att hon kommer att utnyttjas sexuellt i utbyte mot alkohol, här tas ungdomen bort som den ansvarige, hon kommer inte själv att utsätta sig för risker utan det finns risk för att andra kommer att utnyttja henne.

Genom utredningarna har framkommit att X har en lindrig intellektuell funktionsnedsättning. Hans utåtagerande och normbrytande beteende har bedömts grunda sig i avsaknad av gränssättning samt bristande konsekvenstänkande och situationsförståelse. Utifrån sitt beteende har diagnoserna trotsyndrom och uppförandestörning ställts. (Dom nr. 22)

Citatet visar att ungdomen har en intellektuell funktionsnedsättning. Det är intressant att det konstateras att ungdomens normbrytande beteende grundas i avsaknad av bland annat konsekvenstänk och situationsförståelse. Något som skulle kunna kopplas till funktionsnedsättningen. Det ligger en underförstådd risk i uttalandena genom att ungdomen inte till fullo kan förstå de situationer han hamnar i. Däremot finns det praxis gällande just *psykiska funktionsnedsättningar*, vilket gör det anmärkningsvärt att man drar en parallell mellan beteendet och funktionsnedsättningen och att det är just detta som man anför som grund för vård enligt LVU. Även om det i andra fall kanske inte skulle ses som ett maktövertramp ser vi här hur man ändå, utifrån ungdomens intellektuella funktionsnedsättning, menar på att ett *socialt nedbrytande beteende* är en följd av något som ligger utanför ungdomens kontroll. Ungdomen kan anses utsatt genom sin funktionsnedsättning och även genom att bli tillskriven ett beteende som grundar sig i hans intellektuella svårigheter samt att man på grund av det anser att han är i behov av tvångsvård.

... uppmärksammat ett avvikande och nytt beteende hos X sedan hans bror dödades i (datum). Det finns en stor oro över X hälsa och välmående och han har setts tillsammans med kriminella individer. Dessa individer har ett stort våldskapital och det finns en överhängande risk att de övertalar X att begå ett grovt brott. Det finns också en stor risk att han, genom att umgås med dessa personer, kan hamna i riskmiljöer där han allvarligt kan skada sin hälsa. X har också fått pengar och presenter i form av en mobiltelefon och märkeskläder av dessa personer, vilket är oroväckande eftersom det kan handla om ett försök att locka samt värva honom. Vid ett tillfälle har X också haft stora mängder kontanter på sig och han äter ofta ute. Dessa personer har också försökt att ta kontakt med X under placeringstiden och de har då påstått att de är hans närstående. Vidare har X setts bära skyddsväst, vilket är ett allvarligt tecken på att han själv känt oro för sitt liv eller misstänkt att han skulle komma att befinna sig i en situation där skyddsväst var nödvändig. Att befinna sig i miljöer som genomsyras av kriminella värderingar och normbrytande samt kriminellt beteende utgör ett nedbrytande beteende då X påbörjat en livsbana utanför det etablerade samhället. X behöver skydd och hjälp för att bryta sitt destruktiva beteende. Härutöver lyssnar X inte på sina föräldrar och följer inte reglerna hemma samt använder sig av lögner utan att tänka på de konsekvenser som detta kan leda till. (Dom nr. 23)

Citatet visar att det finns flera anledningar till att känna oro för ungdomen. Det används ofta intensifierande ord som *stort våldskapital*, *stor risk* och *allvarligt tecken*. Det anføres att man känner oro för att ungdomen ska *övertalas* att begå grova brott. Här förminskar man ungdomen som aktör och påpekar att det är andra som kommer att utsätta honom och inte att han själv tar beslut. Vi ser hur man

trycker på ungdomens behov av skydd och hjälp utifrån den utsatta situationen och de situationer han riskerar att hamna i. Ett exempel är att man uttalar sig gällande att han haft på sig en skyddsväst. Man anför att det är ungdomen själv som känner oro i sådan grad att han behöver den, här uttalar man sig om hur ungdomen känt och tänkt även om det snarare kan ses som spekulationer. Det fastslås även att det är miljön och den typ av beteenden och värderingar som miljön innefattar som är det *socialt nedbrytande beteendet*. Man påstår att ungdomen behöver hjälp att bryta sitt destruktiva beteende, men citatet i sin helhet påvisar inget egentligt nedbrytande beteende hos ungdomen själv utan snarare det som ungdomen utsätts för. Vi ser hur man avslutar med att ungdomen inte följer regler och ljuger utan att tänka på konsekvenserna. Det kan anses som ett rebelliskt beteende och det är svårt att se lögnerna som något nedbrytande utan snarare som ett vanligt tonårsbeteende. Uttalandet tolkas som att det inte är lögnerna i sig som är ett problem utan snarare att ungdomen inte förstår konsekvenserna som detta för med sig. Här kan det kopplas till tankesättet om att unga ska lyda det som vuxenvärlden förespråkar och inte ifrågasätta eller bryta regler.

Sammantaget har X ett normbrytande beteende i kombination med psykisk ohälsa. Hon har sedan (datum) upprepat avvikit från hemmet. Hon avviker bl.a. för att undvika föräldrarnas gränssättning, hantera sin ångest och efter påverkan från andra. När hon avviker utsätter hon sig för olika risker och gör sig oanträffbar genom att stänga av sin mobil. Hon har vid flera tillfällen varit borta under flera dagar och har påträffats av polis efter att ha anmälts som försvunnen. Under det senaste året har X avvikit till och isolerat sig med sin pojkvän. Förhållandet har varit destruktivt. Pojkvännen har en kriminell livsföring, vilket X påverkas av och kommer i kontakt med. Pojkvännen har även utsatt henne för allvarlig misshandel vid tre tillfällen. Trots detta har X inte förmått avsluta relationen och har vid flertalet tillfällen återvänt till pojkvännen. Det har även funnits narkotika i den miljö X vistats i. (Dom nr. 32)

Citatet är det första som uttalar att det normbrytande beteendet inte är ungdomens enda svårighet utan att det kombineras med det psykiska måendet. Påståendena är av hög affinitet där man med säkerhet slår fast varför ungdomen har avvikit och vad ungdomen gjort under dessa perioder. Vissa beteenden kan uppfattas som rebelliska, däremot ser vi att ungdomen är utsatt av pojkvännen samt att det egna psykiska måendet utgör en risk. Man slår fast att ungdomen gör sig *oanträffbar* när hon avvikit. Att stänga av sin mobil så att det inte går att få kontakt utgör en risk men det är tveksamt att det skulle vara ett *socialt nedbrytande beteende*. Påståendet gör att vi drar slutsatsen att normen är att alltid ha telefonen påslagen och vara kontaktbar. Genom att inte underställa sig den sociala ordningen där vuxna och deras kontroll trumfar ungdomens självständighet påpekar man att det inte är normenligt. När nämnden diskuterar de risker som ungdomen utsätts för av sin pojkvän pratar man inte om det som något utanför ungdomen själv. Man gör ungdomen till aktör och konstaterar att hon inte *förmått* avsluta relationen utan återvänt till pojkvännen. Här finns en värdering i uttalandet och man lägger ansvaret på ungdomen som inte lyckats avbryta relationen. Vi ser att det normbrytande beteendet man beskriver bland annat består i att ungdomen avviker hemifrån utanför vuxen kontroll samt har ett umgänge som skadar henne.

Nämnden för fram bl.a. följande. X har sedan han anvisades till nämnden avvikit totalt tio gånger från olika jourhem. Han har vid flertalet av dessa tillfällen avvikit nattetid. När han har varit avviken har han påträffats av polis och ungdomsjour i riskfyllda miljöer. X är nio år gammal och är nu misstänkt för innehav och eget bruk av narkotika. Han befinner sig i en extra utsatt situation eftersom han saknar

vårdnadshavare i Sverige. Nämnden bedömer därför att X på grund av ett socialt nedbrytande beteende behöver beredas vård enligt LVU ... X har avvikit totalt tio gånger från olika jourhem. Han har främst avvikit nattetid och vid två tillfällen har han varit avviken från fredag till söndag. Socialjouren har beslutat om polishandräckning vid flera tillfällen. X har påträffats i olika riskfyllda miljöer av polis och ungdomsjour. Han har bl.a. påträffats nattetid på Sergels torg, i en busskur i (plats) och sovandes på en parkbänk i Stockholms innerstad. Det har i utredningen kommit fram information om att X i samband med att han avviker sover hos hemlösa och att det är något han är van vid sedan tidigare ... När ungdomsjouren påträffade honom på Sergels torg noterade de att han sökte kontakt med äldre ungdomar som uppehöll sig där. Ungdomsjouren upplevde även X som förvirrad och uppfattade det som att han inte visste hur han skulle ta sig hem. (Dom nr. 35)

I det här citatet ser vi för första gången hur ålder är en tydlig faktor kopplad till barnets utsatthet. Man anför även avsaknaden av vårdnadshavare som en extra utsatt situation, dessutom beskriver man det som att barnet *därför* behöver beredas vård enligt LVU. Frågan är då om det skulle bedömts på samma sätt om han haft vårdnadshavare i Sverige. Påståendena är av hög affinitet som *han har* och *han sökte* och det finns inga tvivel eller osäkerheter kring de olika uttalandena. Man anser att det *socialt nedbrytande beteendet* består i de två ovanstående faktorerna samt att barnet avviker och vistas i riskfyllda miljöer. Även om vissa beteenden kan anses rebelliska utgör åldern en så stor inverkan på situationen att det är omöjligt att inte se det som ett utsatt barn. Även om åldern utgör en tydlig risk innebär det också att man ser på barnet annorlunda än andra normbrytare, själva åldern blir då en faktor trots att ålder inte är ett normbrytande beteende. Här finns inga tydliga maktuttalanden eller handlingar, utan det som går att utläsa är snarare att man anser att barnet behöver skyddas. Man påpekar att han sovit ute i riskfyllda miljöer, att han sedan tidigare är van vid att sova hos hemlösa och berättar om hur han uppträtt förvirrat och inte vetat hur han skulle komma hem. Här görs inga klara uttalanden om att barnet själv utsätter sig för dessa risker utan snarare klarläggs det var han har påträffats och hur han upplevts.

Nämnden menar att X är väldigt lättpåverkad. Hon har under hösten bott hos olika vänner och hos två pojkvänner och hon har påträffats av nämndens utredare vid T-centralen utan pengar och utan kläder att byta om till. (Dom nr. 36)

I citatet ser vi hur man beskriver att ungdomen är *väldigt lättpåverkad*. Det ligger en värdering i uttalandet och ger ett intryck av att beskriva hur ungdomen *är* som person, det handlar inte om ett beteende eller en handling utan är en egenskap. Det har en negativ klang som antyder att ungdomen inte kan stå emot påtryckningar. Det är på så sätt ett maktuttalande genom att man anser sig veta i vilken grad ungdomen går att påverka. Att inte ha pengar eller kläder kan ses som en utsatthet, dessutom framgår inte ungdomen som aktör i den grad att hon är ansvarig för situationen, det beskrivs mer som ett faktum, att det är så det är.

X umgås med äldre ungdomar på (plats) som brukar narkotika. Polisen uppger också att de är kända för att utnyttja yngre ungdomar till att sälja cannabis. Det finns i och med det risk att X kan få svårt att inte låta sig övertalas till att genomföra kriminella handlingar. X säger att han har sagt nej till ett erbjudande om att sälja cannabis och att han endast har testat cannabis en gång. Att umgås med ungdomar som använder cannabis ökar risken för att X ska testa drogen flera gånger och i förlängningen riskerar han att hamna i ett missbruk och beroende. (Dom nr. 38)

Citatet slår fast att umgänget är en risk i och med att de brukar narkotika. En formulering vi fastnat för i citatet är hur man beskriver att ungdomen kan få svårt att inte låta sig *övertalas* till att begå kriminella handlingar. Man säger inte att det är en risk att han begår brott, utan att det är andra som kommer att påverka honom i den grad att han gör det. Här avskriver man ungdomen ansvaret och lägger det på de andra ungdomarna. Påståendena i citatet är inte av högsta affinitet utan mycket av det som sägs är antaganden eller framtida risker som till stor del inte handlar om ungdomens nuvarande beteende. Gällande cannabisbruket gör nämnden ett framtidsuttalande. Man redogör för att ungdomen testat cannabis *en gång* men påpekar sedan att han i framtiden riskerar att hamna i ett missbruk. Även om det är en risk vid bruk av narkotika är det en spekulat. Man anser här att ungdomens umgänge kommer att påverka honom i den grad att han utvecklar ett beroende. Det visar på ett litet förtroende för ungdomens egen kapacitet och får honom att framstå som svag och lättövertalad.

6.1.5 Det vardagliga normbrytande beteendet

Vi hittade några beskrivningar som inte riktigt passade in i de mer dominanta teman vi presenterat. Dessa beskrev ett beteende eller handlingar som snarare kan ses som mer vardagliga normbrott. Vi hittade dessa beskrivningar gällande några enskilda ungdomar men även hos andra som uppvisade ett allvarligare normbrytande beteende.

Ett exempel vi såg var: “Den aktuella utredningen inleddes den (datum) utifrån en orosanmälan från skolan med information om att X under föregående läsår haft upp mot 70 procents frånvaro och att han använder ett kränkande språk.” (Dom nr. 30). Frånvaron som anges är hög men verkar konstig tillsammans med meningen att han *använder ett kränkande språk*. Det framkommer inte mot vilka eller hur ofta. Det slås endast fast att ungdomen gör det.

I ett annat citat går det att läsa: “Vid ett tillfälle har han satt sig på ett tåg utan biljett med risk att bli avsläppt efter vägen.” (Dom nr. 38). Det är en malplacerad beskrivning av ungdomens beteende i domen där man beskriver något som faktiskt inte skedde. Plankningen har han gjort sig skyldig till men man förstärker uttalandet med vad som *kunde* ha skett.

Han sköter inte sin hygien och har isolerat sig i hemmet, både när han bott hos mamman och hos mormodern. Han spelar datorspel större delen av sin vakna tid och han har inte haft någon fungerande skolgång sedan en tid tillbaka. (Dom nr. 1)

Det normbrytande beteendet består i att ungdomen inte sköter sin hygien, har isolerat sig, spelar datorspel samt saknar fungerande skolgång. Det är oklart hur länge skolgången inte fungerat utan beskrivs enbart *en tid tillbaka*.

Han håller sig borta från hemmet flera dagar i sträck utan att någon i hans vuxna nätverk vet var han befinner sig. Han undviker systematiskt kontakt även med socialtjänsten. X deltar inte i skolundervisningen och saknar sysselsättning. Han saknar därför erforderlig vuxentillsyn. (Dom nr. 34)

I citatet ovan uttrycks det på två ställen att de vuxna inte känner till var ungdomen befinner sig vilket skapar en betoning på att det är viktigt med vuxentillsyn. Han undviker dessutom socialtjänsten *systematiskt*, ungdomen har mer än vid upprepade gånger undvikit dem. Han uppges ha satt detta beteende i system och gör det med uppsåt. Vidare beskrivs det normbrytande beteendet med att ungdomen saknar skolundervisning och sysselsättning. Även i detta citat ser vi exempel på hur ett försök till neutralt beskrivande leder till uttalande med hög affinitet.

6.2 Den diskursiva praktiken

Med hjälp av analysen i textdimensionen har vi hittat tre ganska vanliga konstruktioner av ungdomens beteende samt en som förekommer men inte lika ofta. De tre mest förekommande teman vi kunde utläsa var det rebelliska beteendet, det farliga beteendet och beskrivning av utsatthet. Vårt syfte med att använda den diskursiva praktiken var att undersöka hur domarna relaterar till rådande diskursordning och vad de har för effekt på diskursordningen gällande *annat socialt nedbrytande beteende*. Vi har därför använt begreppet interdiskursivitet för att identifiera tidigare diskurser som texten bygger på (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* har utvecklats över tid till att idag innefatta fler beteenden än de kopplade till kriminalitet och missbruk. Det finns vägledning av Socialstyrelsens material och prejudicerande domar, därtill ger den mediala diskussionen en bild av ungdomars normbrytande beteende. Begreppet bygger på diskurser från socialtjänsten, media, politiken och rättsväsendet. Detta i sin tur påverkar den allmänna diskursen som förs av gemene man och återfinns i samhället om vad normbrytande beteende innebär. Den övergripande diskursen om ungdomar har en låg interdiskursivitet då mycket av det som sägs konstituerar bilden av ungdomen och det normbrytande beteendet, dock ser vi i våra domar hur socialnämnderna försöker utmana den rådande diskursordningen med att beskriva andra teman än det diskursen domineras av.

Barnkonventionen påpekar barnets rätt att komma till tals (Barnkonventionen, artikel 12). Detta tror vi har tagits hänsyn till i utredning men vi uppmärksammade att det var väldigt olika hur mycket utrymme ungdomarna själva fick i domarna. Utöver det så var ungdomarnas uttalanden ofta formulerade med lägre affinitet än de uttalanden som myndigheterna anför. Vårt fokus har varit att analysera uttalanden från socialtjänsten och hur de påverkar diskursen om *socialt nedbrytande beteende*, dock vill vi påpeka att det i diskursen i stort tycks sakna en viktig röst och det är den från ungdomarna själva.

6.3 Den sociala praktiken

I den sociala praktiken vill vi synliggöra hur den rådande diskursen kring *socialt nedbrytande beteende* influerar den sociala ordningen. Vi har uppmärksammat flera sätt att tala om ungdomar som anses ha ett *socialt nedbrytande beteende*. Vi ser en stor skillnad gällande hur man beskriver det *farliga beteendet*, det *normbrytande beteendet* och den ungdom man anser är *utsatt*. Det tyder på grader i hur man betraktar ungdomen och handlingarna. Diskursen i samhället just nu framställs i media som att det farliga beteendet är dominerande, det är oftast den som syns i tidningsartiklar, vilket påverkar diskursen. En snabb sökning

på Aftonbladets hemsida med orden *unga* och *ungdomar* ger oss rubriker som “så blev de unga männen mördare”, “därför förnedrar unga när de rånar”, “ungdomar kastade smällare mot polisen” och “man rånad av tre ungdomar” (Aftonbladet, 2020). Även inom politiken finns en diskussion kring samhällets reaktion på ungdomar som begår brott och hur brottsligheten ska hanteras. I motionen *Åtgärder mot unga som begår brott* (Motion 2019/20:3065) har Moderaterna föreslagit bland annat hårdare straff och förflyttning av ansvar från socialtjänsten till kriminalvården för ungdomar som begår brott. Dock tycks socialnämnderna ha en öppnare tolkning vilket visar att de inte styrs av den dominerande diskursen inom media och politik. Beskrivning av utsatthet hos ungdomarna var ganska vanlig bland domarna vi granskade, även när ungdomens beteende innehöll farliga handlingar beskrevs det samtidigt en utsatthet kring ungdomen. Socialtjänsten tycks inte vidmakthålla diskursordningen utan snarare är politik och media de som i nuläget ansvarar för upprätthållandet av den dominerande diskursen om det farliga beteendet. Här märker vi hur socialtjänsten har mindre makt i förhållande till de andra, då deras möjligheter att påverka den sociala praktiken är begränsad då de på grund av sekretess inte kan uttala sig kring enskilda fall. Professionen ges inte samma utrymme i till exempel media som de politiska och rättsliga professionerna vilket leder till att deras försök att utmana diskursen inte får samma utrymme. Dock styrs diskursen kring ungdomar med *annat socialt nedbrytande beteende* av vuxna och ofta utav vuxna med makt. Avsaknaden av ungdomens egna röst i domarna, i diskursen och den sociala praktiken är, enligt oss, väldigt påtaglig.

7 Sammanfattande analys och slutsatser

För att sammanfatta vår analys vill vi beskriva de huvudsakliga fynd vi gjort enligt våra teman när vi arbetade med resultatet.

Gällande *det rebelliska beteendet* ser vi beskrivningar av ungdomar som bryter mot regler och gör motstånd mot vuxenvärldens gränser. Vanliga beskrivningar är att ungdomen testat droger eller alkohol och umgås med vänner som anses destruktiva. Ibland har ungdomen begått enstaka kriminella handlingar och/eller avvikit hemifrån. Vi har kunnat urskilja det *strukturella* maktperspektivet som Franzén (2010) berättar om genom att samhällets över- och underordning tydliggörs i form av skillnaden mellan vuxnas och ungdomars maktposition. Ungdomens beteende kan tolkas som ett sätt att bryta sig lös och ett försök att vara mer självständig och göra egna val. Det är något vi relaterar till det Börjesson och Rehn (2009) beskriver som *motmakt*. Ungdomen försöker ta tillbaka sin egenmakt och självbestämmanderätt genom att sätta upp sina egna regler eller ta avstånd från det som uppfattas som norm. Vi ser ofta hur bristande skolgång och sysselsättning beskrivs som en del av problemet, trots det ser vi sällan en problematisering kring anledningen till att ungdomen inte går i skolan.

När det kommer till *det farliga beteendet* ser vi hur socialnämnderna använder ett hårdare språk och lägger in värderande och intensiva ord tillsammans med hög affinitet. Detta kopplar vi till Foucaults begrepp *makt/kunskap* genom att citaten visar på hur socialnämnden, som i det här fallet har mer kunskap än ungdomen, använder sig av denna i ett sätt att uttala sanningar kring ungdomens beteende, en typ av maktuttalande. Relationen mellan makt och kunskap framgår genom att det är en viss aktör som har rätt att uttala sig utifrån sin professionella position. Detta beskriver Börjesson och Rehn (2009) som en maktutövning genom att det syftar till att utöva disciplin. Att använda ord som förstärker socialnämndens ståndpunkt är sådant vi anser grundar sig i att kontrollera ungdomen och att professionella subjekt i citaten rättfärdigar sina makthandlingar genom att lyfta fram ungdomens egna beteende som orsak. Ur ett *strukturellt perspektiv* kan vi se hur maktstrukturerna i samhället skapar förutsättningar för vuxna att upprätthålla sitt övertag över ungdomen och en över- och underordning blir tydlig. Dock ser vi tecken på *motmakt* från ungdomens sida. Det visar sig genom ungdomens beteende och hur vuxna försöker ta tillbaka makten genom att begränsa ungdomens möjligheter till ett maktövertag. Makten är inte konstant utan ett växelspel som sker mellan dessa och visar på att den *relationella makten* samtidigt är närvarande.

I det farliga beteendet finns det en betoning kring allvaret och handlar alltså om regelbundna händelser eller beteenden, det finns en kontinuitet kring problematiken. De handlingar som ungdomarna sägs ha utfört är av hög allvarlighetsgrad med risk för att skada sig själva och/eller andra, något som socialnämnden tydligt uppmärksammar genom sitt sätt att beskriva problematiken.

Vi ser i *beskrivning av utsatthet*, hur ungdomen inte ses som fullt ansvarig för sina handlingar och hur det handlar främst om att skydda och hjälpa ungdomen. Beskrivningarna ger intryck av att ungdomen lätt påverkas av andra och att det finns oro för den unges mående och utveckling. I det här temat ser vi tecken på det som Franzén (2010) beskriver som en del av det *strukturella* maktperspektivet, att makt inte alltid

är något nedtryckande. Det kan istället ses som en skyldighet, att den med makt ska hjälpa att förändra situationen för den som är underlägsen. Trots att uttalandena i sig kan ses komma ur en maktposition, genom beskrivningar av hur ungdomen *är* och framställa den som svag, så kommer det ur ett skyddsperspektiv. Även här kan vi se hur ungdomen anses vara i beroendeställning till vuxna genom en över- och underordning. Då ungdomen inte anses följa normen och hamnar i situationer som riskerar att skada den rycker vuxenvärlden in och upprätthåller maktordningen.

Något som dykt upp i domarna är psykiatriska diagnoser. Som vi tidigare nämnt finns det praxis som säger att handlingar och beteenden som är symptom av psykiatriska diagnoser inte ska ses som *socialt nedbrytande beteende* (RÅ 2010 ref. 24). Ur ett diskursteoretiskt perspektiv kan vi koppla sådana uttalanden till *den språkliga kampen*, trots att det är fastslaget att det inte ska tillhöra diskursen tycks nämnden ibland anföra en psykiatrisk diagnos som en del av det *socialt nedbrytande beteendet* och vill på så sätt fylla diskursen med betydelse. Ibland sägs det tydligt att det inte tillhör det *socialt nedbrytande beteendet* men i vissa domar nämns psykiatriska diagnoser i förbifarten utan en klar beskrivning varför det är av betydelse. Det väcker för oss frågan om man i sin bedömning riskerar att inkludera psykiatriska diagnoser som en del av det *socialt nedbrytande beteendet* trots riktlinjerna?

Det sista temat vi har kunnat urskilja är de beskrivningar som känns malplacerade och inte passade in i de andra kategorierna, det vi kallar för *det vardagliga normbrytande beteendet*. Diskursteorins grundare ansåg att alla sociala fenomen kan studeras diskursivt och att kontexten är av stor betydelse (Bergström & Ekström, 2018). De handlingar och beteenden som illustreras i temat är inte av hög allvarlighetsgrad och vi lämnas att undra varför dessa beskrivningar finns med vid motivering av tvångsvård. Exemplet att plankna med risk för att bli avkastad anser inte vi utgör ett rebelliskt beteende utifrån den kategoriseringen vi gjort utan uppfattar det som en normbrytande handling, som i domen beskrivs som en engångshändelse. Ur ett maktperspektiv kan vi hitta tecken på både *relationell* och *strukturell* makt. Genom att socialnämnden innehar en överordnad position har de möjlighet att lyfta mindre allvarliga händelser som en del av det *socialt nedbrytande beteendet*. Det innebär att nämnden kan använda sig av sin kunskap och position för att utöva makt gällande faktorer som vi inte anser relevanta i frågan om tvångsvård. Vi kan även koppla det till ett diskursteoretiskt perspektiv gällande *den språkliga kampen* och ett pågående försök att definiera diskursen och utöka den.

Vårt syfte var att undersöka vilka beteenden och handlingar som beskrivs som *annat socialt nedbrytande beteende* av socialnämnden vid ansökan om tvångsvård enligt 3 § LVU. Det har vi gjort genom att använda oss av analysverktyget Faircloughs tredimensionella modell för att kunna analysera texten i olika nivåer. Våra frågeställningar handlade om vilka egenskaper, handlingar och övriga faktorer/fenomen som anses vara *socialt nedbrytande beteende*. Vi har identifierat olika teman som vi anser representera olika beteenden och har undersökt hur diskursen kring ungdomen ser ut inom de olika kategorierna. Flera faktorer beskrivs i domarna för att vägas in i bedömningen där avvikande hemifrån, utåtagerande beteende, vistelse i riskmiljöer och umgänge är de faktorer som ofta återfinns.

Vi frågade oss även i vilken grad av *säkerhet* som socialnämnden uttalar sig om dessa fenomen, en fråga som ämnar att undersöka vilka maktrelationer som gestaltas i domarna. Det vi kunde se var att socialnämnderna ofta uttalade sig kring händelser och beteenden med hög affinitet. Trots att domarna ska författas med neutralt språk kunde vi se hur värdeladdade ord förekom.

Genom vår studie har vi försökt ta reda på hur diskursen kring det *socialt nedbrytande beteendet* ser ut. Vår slutsats är att det *socialt nedbrytande beteendet* är ett mångfacetterat begrepp som inte kan kokas ner till ett specifikt beteende eller handling utan är en blandning av olika beskrivningar. Det finns vissa återkommande beskrivningar av egenskaper eller beteenden i domarna som vi analyserat. Men i slutändan handlar det om en ständig bedömning och tolkning av lagen och en kamp om att fylla diskursen med betydelse. Det vi ser är att socialnämnden bidrar med förslag till vad begreppet bör innefatta för typ av beteenden och handlingar och utmanar den rådande diskursen genom att motivera varför dessa ska ses som *annat socialt nedbrytande beteende*.

8 Avslutande diskussion

Vårt huvudresultat visade att diskursen kring ungdomar som ansågs behöva vård på grund av ett *annat socialt nedbrytande beteende* i 3 § LVU innefattade flera olika teman och beskrev olika typer av problematik. Vi uppmärksammade skillnader i hur man pratar om ungdomen och att vårdbehovet bedöms från handlingar ungdomen utfört i kombination med beteenden och hur den unge anses vara. Begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* utgör i det här fallet en komplexitet där det av uttrycket att döma handlar om just ett *beteende*. När man undersöker begreppet närmare går det snarare att urskilja hur det som bedöms är beteende och handlingar samtidigt som det i vissa domar beskrivs hur ungdomen *är*.

Diskursteorin utgår från att man kan undersöka samhällsstrukturer genom att undersöka språket (Bergström & Ekström, 2018). Teorin påpekar att diskursen skapas genom en ständig kamp där olika aktörer ämnar fylla diskursen med betydelse. Den kampen såg vi i vårt resultat där socialnämnden försöker skapa betydelse för diskursen genom att ansöka om att vissa beteenden ska anses *vara socialt nedbrytande*, medan förvaltningsrätten i slutändan väljer om det ska vara så eller inte. De olika professionerna har på så sätt olika mått makt där över- och underordningen blir framträdande. Det rättsliga sammanhanget utgör en del av det *strukturella* maktperspektivet, en maktordning där förvaltningsrätten med beslutanderätt står högre upp i hierarkin än socialnämnderna. Socialnämnden har en viss möjlighet att utöva makt, bland annat genom att inneha bestämmanderätt gällande utformningen av tvångsvården (11 § LVU) medan ungdomen står i direkt beroendeställning både till nämnden och rätten. Den *strukturella* makten handlar om hur dessa strukturer blir synliga och vilken vikt de tillskrivs inom ett system (Franzén, 2010). Människan bidrar till att upprätthålla dessa strukturer genom att anpassa sig till systemet den befinner sig i, dessa system gör att makten florerar mellan de olika strukturnivåerna där olika mängd makt finns (Lukes, 2008). Det blir här intressant att ta med de aspekter som Ponnert (2007) diskuterade om socialarbetarens roll i ett rättsligt sammanhang och huruvida man anpassar sig till rättens syn på diskursen. Det kan handla om att man vill få bifall på sin ansökan och därför väljer att gå enligt rättens linje och beskriva det *socialt nedbrytande beteendet* utifrån det som rätten kommer att gå med på istället för att använda sig av sin egen expertis (a.a.). Vi har uppmärksammat att i de allra flesta domar vi granskade så biföll förvaltningsrätten socialnämndens ansökan. Schlytter (1999) diskuterar hur socialarbetare med en god kunskap om det rättsliga sammanhanget innehar en stark position. Hon är snarare av den mening att det utgör en god grund för att få fram den egna expertisen inom ett annat fält. Hon diskuterar inte kring att man anpassar sig efter rättens mening utan ser det som att den egna professionen bidrar med ny kunskap i rätten. Ponnert (2007) anser att det från det sociala arbetets sida handlar om att både se till vad som är bäst för barnet, samtidigt som man behöver anpassa till det rättsliga sammanhanget. Hon påstår att rätten och välfärden anses stå på olika sidor, med olika synsätt på barn. Det går däremot att hitta en samstämmighet genom att anta ett konstruktionistiskt perspektiv och se världen som konstruerad istället för att leta en objektiv sanning (Ponnert, 2007; Burr, 2015). Genom att påstå vad som anses normalt och icke-normalt

intar man ett konstruktionistiskt perspektiv och lägger grund för vad som kan anses vara enligt normen (Ponnert, 2007).

Diskursen kring det *socialt nedbrytande beteendet* är del av ett större sammanhang. Genom att man i rätten fastslår vad ett *socialt nedbrytande beteende* ska vara och inte vara upprätthåller man de normer som anses vara produktiva för samhället och det avvikande beteendet får på så sätt sin innebörd. Diskursen om *socialt nedbrytande beteende* hos unga domineras av professionella med kunskap och därför även makt över att upprätthålla men även utöka eller förändra begreppet. Den röst som hörs minst är ungdomarna själva. Det vi ser i vår studie är hur ungdomens beteende klassas som avvikande från normen, man beskriver ett oönskat beteende (tillsammans med handlingar och hur den unge är) och påstår på så vis att den unge inte följer samhällets normer. Agnafors et al. (2018) problematiserar förekomsten av moraliska beskrivningar i domar då det som blir rättsligt erkänt, i förlängning också ofta blir det samhället ser som norm. Runcis (2007) diskuterar hur skapandet av normer är en maktutövning där samhället bestämmer vad som ska vara normalt och inte. Samtidigt ser vi hur Morris och Steinberg (2001) lyfter fram hur ett normbrytande beteende i ungdomsåren är något som klassas som just normalt. Diskussionen kring ungdomars normbrytande och konsekvenser av det får på så sätt olika innebörd ur olika perspektiv. Å ena sidan är det normbrytande beteendet som Morris och Steinberg (2001) beskriver ett helt vanligt inslag i tonårsperioden, å andra sidan kan det enligt Runcis (2007) ses som samhällets maktutövande att klassa individer som avvikande från normen. En slutsats vi drar här är hur ungdomen i denna diskussion ses som både normenlig och normbrytande på samma gång.

Vi ser hur det får ett visst tryck när socialnämnden uttalar sig på särskilda sätt och med hög säkerhet. Vi uppfattar det som att socialnämnden ibland använder intensifierade och värdeladdade ord utan medvetenhet. Agnafors et al. (2018) påpekar att det är viktigt ur en rättssäkerhetssynpunkt att undersöka vilka normer och värderingar som beskrivs i rätten och vilken roll de har i beslutsfattandet, då det kan påvisa vilka maktstrukturer som finns bakom. Vi såg i en av domarna hur man ansåg att en ungdom var rädd eller orolig och att det var därför han bar skyddsväst. Det leder till att uttalandet gör ett anspråk på makt genom att påstå att det man säger är det sanna och man riskerar att sväva utanför ramarna av det man kan veta. Att exempelvis påstå att en ungdom aldrig gör något, eller berätta om hur ungdomen känner sig är sådana uttalanden man kan göra genom att man innehar en viss maktposition. Därutöver anförs ungdomens åsikt oftare som ett påstående, förutom när det ligger i linje med det nämnden anför. Då uttrycks det snarare som att *även* ungdomen har sagt det här, istället för ungdomen *säger/påstår* att det är så här.

Trots uttalanden med hög affinitet i domarna från socialnämndens sida så tycks inte de mer komplexa beskrivningarna av ungdomars handlingar nå fram i det politiska och massmediala bruset. Det tycks råda en övergripande diskurs, det vi i vår studie kallar för *det farliga beteendet*, som ofta beskrivs när man talar om ungdomar och normbrytande beteenden i media eller inom politiken. Aftonbladet lyfter fram artiklar som påvisar ungdomars brottsliga beteende och ungdomar som utsätter andra (Aftonbladet, 2020). Samtidigt höjs politiska röster som anser att ungdomar som begår brott bör straffas hårdare och snarare

vårdas inom kriminalvården än av socialtjänsten (Motion 2019/20:3065). Det visar på att den bild som framställs kring ungas beteende i media, är den som ofta innefattar handlingar som anses farliga och utgör risk för andra. Bergström och Ekström (2018) lyfter begreppet subjektsposition som handlar om ens egen uppfattning av jaget. Ungdomarna är en del av en diskurs, som de själva inte styr, och som beskriver dem på ett visst sätt. Frågan är hur samhällets porträttering påverkar ungdomarnas syn på sig själva?

Ofta handlar tidningsartiklarna om pojkar och det är deras så kallade farliga beteende som är i fokus. Schlytter (1999) argumenterar för att den könsneutrala lagen ändå gör skillnad på flickor och pojkar och att vissa beteenden anses höra till de olika könen. Detta ligger i linje med vad Agnafors et al (2018) sett i de domar de studerat. Vi har inte haft det som fokus i vår studie men har uppmärksammat att en stor skillnad ligger i att man problematiserar flickors umgänge med äldre manliga ungdomar eller vuxna män. Ingen av de domar vi granskat som handlar om pojkar problematiserar ett eventuellt umgänge med äldre flickor eller kvinnor, där framställs snarare ett kriminellt umgänge som ett problem. Vi ser istället argumentationer gällande ålder som risk där ungdomar av lägre ålder behöver skyddas från att riskera en utsatthet till följd av sitt normbrytande beteende.

Steinberg och Morris (2001) talar om hur normbrytande beteende under tonåren är vanligt förekommande men diskussioner om exempelvis *vilka* ungdomar som utvecklar varaktiga problem, som den som Fergus och Zimmerman (2005) för och hur det kan påverkas av utomstående faktorer upplever vi inte är lika förekommande i diskursen. Som våra domar visar så finns det en komplexitet hos ungdomarna och deras handlingar. Vi såg att de ofta beskrevs på flera sätt samtidigt, det fanns både beskrivning av utsatthet och farliga beteenden hos samma ungdom. Vad som är bra är att denna komplexitet finns i socialnämndernas yttranden, det vi skulle önska för en mer konstruktiv debatt i samhället är att den även skulle komma fram i de övriga, mer dominerande diskurserna.

Att tvångsvårda en ungdom är ett stort ingripande på dennes liv och riskerar att skada ungdomens utveckling (Schiratzki, 2019). Schiratzki (2019) problematiserar att konsekvenserna av ett omhändertagande måste tas i beaktning och bedömas utifrån det enskilda fallet. Att det finns en svårighet gällande att bedöma vad som egentligen är grund för tvångsvård och vad som inte är det utgör en risk för att lagen kommer att användas vid problematik där LVU kanske inte är rätt åtgärd. Vi ser ett exempel på detta i *Förslag till ny LVU* (SOU 2015:71) där man föreslagit en ny formulering av begreppet *socialt nedbrytande beteende*. Förslaget innefattade att begreppet skulle ändras till *något annat i sig självt socialt nedbrytande beteende* då det skulle innebära ett utvidgande av begreppet. Man motiverade att samhället behövde göras ansvarig för vården av barn i behov, oavsett anledningen till beteendet (a.a.). På så sätt skulle även psykiatriska diagnoser kunna motivera till tvångsvård, något som i nuläget är fastslaget i praxis inte ska ligga till grund för vård enligt LVU. JO har uttalat sig kring förslaget och i sitt remissyttrande (2015) avvisat den nya formuleringen och ifrågasatt om LVU borde innefatta psykiatriska funktionsnedsättningar och huruvida LVU-vården har kompetens för att möta den typen av svårighet. JO uttalade även oro för att lagen skulle komma att användas för tidigt utan att frivilliga insatser var uttömda och problematiserar att LVU som används i ett för tidigt skede inte kan anses vara barnets bästa (a.a.). Vi

har i propositionen (1989/90:28) sett hur omformuleringen till *annat socialt nedbrytande beteende* var tänkt att utöka möjligheten att vårda unga innan skada hade skett samt inbegripa andra beteenden. Nu ligger fokus på huruvida man behöver eller bör göra ytterligare förändringar för att lagen ska innefatta ännu fler beteenden.

Detta visar att det sker utmaningar av rådande diskursordning och hur begreppet fortsätter att konstrueras av socialnämnden och förvaltningsrätten. Om begreppet *socialt nedbrytande beteende* skulle innefatta handlingar som är symptom på ungdomars psykiatriska diagnoser skulle detta kunna leda till en förändrad syn på ungdomar med psykiatriska diagnoser samt hur man anser att man bäst hjälper gruppen. I likhet med JO (2015) blir vår undran om vilket vårdbehov som ska tillgodoses av vilken instans och huruvida ungdomar som inte uppfyller kriterierna för någon av de separata instanserna riskerar att hamna mellan stolarna.

8.1 Förslag för framtida studier

Vi har gett en bild av hur begreppet *annat socialt nedbrytande beteende* beskrivs i domar från Förvaltningsrätten i Stockholm. Något vi inte har gjort är att undersöka hur det beskrivs i andra delar av landet. Det är fastslaget att begreppet är ett öppet rekvisit som möjliggör tolkning, det är därför ingen självklarhet att det används på samma sätt överallt. Genom att undersöka och jämföra domar från olika förvaltningsrätter skulle man i större utsträckning kunna skapa sig en helhetsbild av det *socialt nedbrytande beteendet* och hur det beskrivs. Något annat som skulle bidra till en djupare förståelse för begreppet är att undersöka hur det har utvecklats över tid. Vi är av den mening att man genom att granska domar från olika tidsperioder skulle kunna bidra med ett bredare perspektiv och fördjupa kunskapen kring det *socialt nedbrytande beteendet*.

Vi har beskrivit att vi anser att en röst saknas i domarna och diskursen i sin helhet, den från ungdomarna själva. Att genomföra intervjuer med ungdomar som är aktuella för vård på grund av det *socialt nedbrytande beteendet* ser vi som ett sätt att inkludera ungdomarna i den diskurs de tillhör. Det skulle även vara en möjlighet för professionella och andra intresserade att höra ungdomarnas åsikter och se det *socialt nedbrytande beteendet* ur ett annat perspektiv. Detta är våra förslag för framtida studier som vi hoppas någon kommer att vilja undersöka mer kring.

9 Referenser

Aftonbladet (2020). Sökning “ungdomar” och “unga” 16 maj 2020 Från:

<https://www.aftonbladet.se/sok?q=ungdomar>, <https://www.aftonbladet.se/sok?q=unga>

Agnafors, M., Altamirano Ponce, V. & Kakaee, M. (2018). Fel beteende: Om normer och värderingar vid tillämpningen av “annat socialt nedbrytande beteende”, 3 § LVU. *Juridisk Tidskrift, nr 3*, s.613 - 632. Från <https://workupload.com/file/gEjXtYnH>

Andershed, H. & Andershed, A. (2005). *Normbrytande beteende i barndomen: vad säger forskningen*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia

Bergström, G. & Ekström, K. (2018). Tre diskursanalytiska inriktningar. I Boréus, K. & Bergström, G. (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (s.253–301) (4. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Billquist, L & Johnsson, L. (2007). *Sociala akter som empiri. Om möjligheter och svårigheter med att använda socialarbetares dokumentation i forskningssyfte*. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 14(1) s. 3–19.

Boréus, K. & Brylla Seiler, C. (2018). Kritisk diskursanalys. I Boréus, K. & Bergström, G. (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (s. 305–354) (4. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Boréus, K & Kohl, S. (2018) Innehållsanalys. I Boréus, K. & Bergström, G. (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (s. 49–89) (4. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. (3. uppl.) Stockholm: Liber.

Burr, V. (2015). Social Constructionism. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2nd edition, Volume 22, 222–227. doi:10.1016/B978-0-08-097086-8.24049-X

Börjesson, M. & Rehn, A. (2009). *Makt*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Ferguson, S. & Zimmerman, M.A. (2005). Adolescent resilience: A Framework for Understanding Healthy Development in the Face of Risk. *Annual Review of Public Health*. 2005, Vol. 26 Issue 1, p399-419. doi: 10.1146/annurev.publhealth.26.021304.144357

Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972–1977*. (1. American ed.) New York: Pantheon.

Franzén, M. (2010). I fråga om makt. Diskurser, resurser, kontexter. I Goldberg, T. (Red.). *Samhällsproblem*. (7. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Högsta Förvaltningsdomstolens årsbok 2015 ref. 7

Högsta Förvaltningsdomstolen årsbok 2015 ref. 42

Inspektionen för vård och omsorg (2018). *Yttrande avseende remiss av förslag att Socialstyrelsens allmänna råd (1997:15) Tillämpning av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska upphöra att gälla*. Dnr 10.1–19859/2018. Hämtad 25 april, 2020 från: <https://www.ivo.se/globalassets/dokument/om-ivo/remissvar/remissvar-2018/2018-08-23-yttrande-avseende-forslag-att-upphava-socialstyrelsens-allmanna-rad-1997-15-tillampning-av-lagen-1990-52-med-sarskilda-bestammelser-om-vard-av-unga.pdf>

Johansson, T. & Lalander, P. (2018). *Vardagslivets socialpsykologi*. (3. uppl.). Stockholm: Liber.

Justitieombudsmannen (2015). *Yttrande över betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård* (SOU 2015:71). Dnr R 107–2015 Hämtad 26 april, 2020 från: https://www.jo.se/Global/Remissyttranden/Remissyttrande%20R_107-2015.pdf

Kammarrätten Göteborg 2018-11-29 5570–18

Lukes, S. (2008). *Maktens ansikten*. Göteborg: Daidalos.

Mattson, T. (2016). Juridik och socialt arbete. I Meeuwisse, A., Swärd, H., Sunesson, S. & Knutagård, M. (red.). *Socialt arbete: en grundbok*. (3 uppl.) (s. 198–214) Stockholm: Natur & Kultur.

Motion 2019/20:3065 *Åtgärder mot unga som begår brott*. Hämtad 25 maj, 2020 från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/atgarder-mot-unga-som-begar-brott_H7023065

Nilsson, R. (2008). *Foucault: en introduktion*. Malmö: Égalité.

Ponnert, L. (2007). *Mellan klient och rättssystem: tvångsvård av barn och unga ur socialsekreterares perspektiv*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2007. Lund.

Ponnert, L. (red.) (2018). *Utredningsarbete i den sociala barnvården*. (2. uppl.). Malmö: Gleerups.

Prop. 1989/90:28. *Om vård i vissa fall av barn och ungdomar*. Hämtad 12 april, 2020. Från: <https://www-jpinfonet-se.esh.idm.oclc.org/views/pages/getfile.ashx?portalId=212&docId=127945&propId=59>

Runcis, M. (2007). *Makten över barnen - tvångsomhändertagande av barn i Sverige 1928–1968*. Stockholm: Atlas.

Regeringsrättens årsbok 2000 ref. 33 s.7

Regeringsrättens årsbok 2010 ref. 24

Sahlin, I. (2013). Sociala problem som verklighetskonstruktioner. I A.Meuwisse & H. Swärd (Red.), *Perspektiv på sociala problem* (s.129–149). Stockholm: Natur & kultur.

Schiratzki, J. (2019). *Barnrättens grunder*. (6. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete: tillämpningen av 3 § LVU på länsrättsnivå*. Lund: Studentlitteratur.

SFS 1949:105 *Tryckfrihetsförordning*. Från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105

SFS 1980:620 *Socialtjänstlag*. Från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-1980620_sfs-1980-620

SFS 1980:621 *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1980621med-sarskilda-bestammelser-om_sfs-1980-621

SFS 1990:52 *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Från:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-var_d_sfs-1990-52

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*. Från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453

Socialstyrelsen (2019). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2018* (Artikelnummer 2019-8-6261). Från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/statistik/2019-8-6261.pdf>

Socialstyrelsen (2020). *LVU - handbok för socialtjänsten*. Från:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6642.pdf>

SOSFS 1997:15 *Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Från: <https://lagen.nu/sosfs/1997:15>

SOU 2015:71. *Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU*. Från:

https://www.regeringen.se/49e7fe/contentassets/e77c4c5bd7624980aeb10b0bfe1c23f/barns-och-ungas-ratt-vid-tvangsvard-forslag-till-ny-lvu-sou-2015_71_dela_webb.pdf

Steinberg, L. & Morris, A.S. (2001). Adolescent development. *Annual Review of Psychology*. Vol. 52 Issue 1, p83. 29p. doi: 10.1146/annurev.psych.52.1.83

Svensson, P. (2019). *Diskursanalys*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Thorsson, M. (2014, 12 januari). *Sokrates går igen - i varje generation*. Svenska Dagbladet. Hämtad från <https://www.svd.se/>

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Från <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Från

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.